

Қазақстан Республикасы ғылым және жоғары білім министрлігі
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті
Ғылыми кітапхана

2024 ЖЫЛҒЫ АТАУЛЫ КҮНДЕР ТІЗБЕГІ

Орал, 2023

ӘОЖ 059.3
КБЖ 91
А 92

Құрастырушы: Г.И.Джанбаева, А.В.Погодаева

Жауапты редакторы: Т.Е.Алимбекерова - ғылыми кітапхана
директоры

2024 жылғы атаулы күндер тізбегі / құраст.: Г.И.Джанбаева,
А.В.Погодаева; жауапты ред. Т.Е.Алимбекерова. - Орал: М.Өтемісов
атындағы БҚУ РБО, 2023. - 104 б.

М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің ғылыми кітапханасының ақпараттық технология және библиография бөлімі жыл сайын Қазақстан Республикасы бойынша аталып өтетін және еске алынатын атаулы күндер тізбегін шығарып, оқырмандарға ұсынып келеді.

Күнтізбе кітапханашыларға, оқытушылар мен студенттерге, мәдениет саласындағы қызметкерлерге және жалпы оқырмандарға арналады.

ӘОЖ 059.3
КБЖ 91

© М.Өтемісов атындағы БҚУ РБО, 2023

Құрастырушыдан

М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің ғылыми кітапханасының ақпараттық технология және библиография бөлімі жыл сайын Қазақстан Республикасы бойынша аталып өтетін және еске алынатын атаулы күндер тізбегін екі тілде шығарып, оқырмандарға ұсынып келеді.

Сондай-ақ түрлі мекемелер мен кәсіпорындардың айтулы даталар берілген.

Күнтізбеге тарихи, рухани және мәдени маңызы бар оқиғалар, мемлекеттің қалыптасуы мен нығаюына зор үлес қосқан, халыққа кеңінен танымал қайраткерлердің, ғылым мен өнердің көрнекті қайраткерлерінің мерейтойлары енгізілді. Сонымен қатар, қазақстандық Кеңес Одағы Батырларының мерейтойлық күндері, Қазақстан Республикасының ұлттық, мемлекеттік, кәсіптік және өзге де мерекелі күндер берілген.

Күнтізбе жылдың әрбір айы бойынша хронологиялық ретпен жүйеленген. «Айы мен күні белгісіз даталар» жеке топтастырылған.

Жұлдызшамен (*) белгіленген күндерге қысқаша анықтама жазылды.

Күнтізбе соңында есімдердің алфавиттік көрсеткіші берілген.

Көрсеткіш кітапханашыларға, оқытушылармен студенттерге, мәдениет қызметкерлеріне және жалпы оқырмандарға арналған.

090000 Орал қаласы

Н.Ә.Назарбаев даңғылы, 162 үй

М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті

Ғылыми кітапхана

Тел:51-29-88

2024 ЖЫЛ ҚЫТАЙДА ҚАЗАҚСТАН ТУРИЗМІ ЖЫЛЫ БОЛЫП ЖАРИЯЛАНДЫ

«Туризм саласындағы ынтымақтастықтың келешегі зор. Қазақстанның бұл бағыттағы мол әлеуетін ескере отырып, жақында Туризм және спорт министрлігін құрдым. Біз Қазақстанға саяхаттайтын қытайлық туристер саны артады деп үміттенеміз. Үкіметіміз елдегі туризм саласын дамытуға бар күш-жігерін жұмсайды. 2024 жыл – Қытайда Қазақстан туризмі жылы болып жарияланды. Бұл осы сала үшін мол мүмкіндіктерге жол ашады. Өзара мәдени-гуманитарлық байланыстар үшін қолайлы жағдай жасалып жатыр. Мемлекетаралық қарым-қатынастарды мүлдем жаңа деңгейге шығару үшін Қазақстанның да, Қытайдың да орасан зор әлеуеті бар деп санаймын. Әрине, біз отандастарымыздың достас елмен және оның әсем табиғатымен, әлеуметтік-экономикалық даму жетістіктерімен танысуы үшін Қытайға жиі саяхаттап баруын қолдаймыз», деді Қ.Тоқаев.

2024 ЖЫЛ ТҮРКСОЙ ДЕП ЖАРИЯЛАНДЫ «МАХТУМКУЛИ ФРАГИ ЖЫЛЫ»

2024 жыл Түрікменстан үшін айтулы жыл болмақ. ТҮРКСОЙ ұйымына мүше мемлекеттердің мәдениет министрлерінің шешімімен 2024 жыл түркі әлемінде атақты философ Махтумкули Фраги жылы боп жарияланып, ал Аннау қаласы түркі дүниесінің мәдени астанасы атанды.

ШЫҰ 2024 ЖЫЛДЫ ЭКОЛОГИЯ ЖЫЛЫ ДЕП ЖАРИЯЛАДЫ

Қазақстан Республикасы биылғы шілде айынан бастап ШЫҰ-ға төрағалық етті. Қоршаған ортаны қорғау саласындағы ынтымақтастықтың маңыздылығын атап өтіп, 2024 жыл ШЫҰ Экология жылы болып жарияланды.

Осыған байланысты қазақстандық тарап бірқатар маңызды құжаттарды әзірледі: 2024 жылы ШЫҰ Экология жылын өткізу жөніндегі іс-шаралар жоспары, экологиялық проблемалардың тізілімі, ерекше қорғалатын табиғи аумақтарды және экологиялық туризмді дамыту саласындағы ынтымақтастық бағдарламасы, ШЫҰ-ға мүше мемлекеттердің үкіметтері арасындағы Қоршаған ортаны қорғау саласындағы ынтымақтастық туралы келісім, Мемлекеттер басшылары кеңесінің мәлімдемесі-Шанхай ынтымақтастық ұйымының мүшелері қалдықтарды тиімді басқару туралы. Осы құжаттардың жобалары Бейжің қаласында өткен сараптамалық отырыс аясында талқыланды.

2024 ЖЫЛ ТМД ЕЛДЕРІНДЕ ВОЛОНТЕРЛІК ҚОЗҒАЛЫС ЖЫЛЫ ДЕП ЖАРИЯЛАНДЫ

2024 жыл ТМД елдерінде Волонтерлік қозғалыс жылы деп жарияланды. Бұл бастаманы Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев былтыр Бішкектегі Достастық мемлекеттер басшыларының кеңес отырысында қолдаған еді. Сондай-ақ Президент еріктілердің жыл сайынғы форумын өткізуді және оған ТМД-ның тұрақты алаңы мәртебесін беруді ұсынды. Ізінше тараптардың Үкімет басшылары бас қосып, іс-шаралар жоспарын белгіледі. Ұрпаққа ұлттың ұлы қасиетін дәріптеуге баулитын шешім Премьер-министр Әлихан Смайыловтың Мәскеу қаласына сапары барысында тиянақталды.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ МЕЙРАМДАРЫ

1-2 қаңтар	Жаңа жыл
7 қаңтар	Христостың Православиелік Рождествосы
8 наурыз	Халықаралық әйелдер күні
22 наурыз	Наурыз мейрамы
1 мамыр	Қазақстан халқының бірлігі күні
7 мамыр	Отан қорғаушылар күні
9 мамыр	Жеңіс күні (Ұлы Отан соғысында)
2 шілде	Ұлттық домбыра күні
6 шілде	Қазақстанның Елордасы – Астана күні
30 тамыз	ҚР Конституциясы күні
25 қазан	Қазақстан Республикасы күні
16 желтоқсан	Қазақстан Республикасының Тәуелсіздік күні

КӘСІБИ МЕРЕКЕЛЕР МЕН АТАЛЫП ӨТІЛЕТІН КҮНДЕР

ҚАҢТАР

1 қаңтар	- Бүкіл әлемдік бейбітшілік күні
6 қаңтар	- Халықаралық кеден күні
10 қаңтар	- Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланының күні
14 қаңтар	- Ескі Жаңа жыл
25 қаңтар	- Татьяна күні (Студенттеркүні)
27 қаңтар	- Халықаралық Холокостты еске алу күні
29 қаңтар	- Ядролық соғыс қаупіне қарсы жұмылдыру күні
31 қаңтар	- Халықаралық зергерлер күні

АҚПАН

- 1 ақпан - Қазақстан Республикасының Азаматтық авиация қызметкерлері күні
- 2 ақпан - Ұлттық баспасөз күні
- 4 ақпан - Дүниежүзілік қатерлі ісікке қарсы күрес күні
- 6 ақпан - Халықаралық бармен күні
- 9 ақпан - Халықаралық тіс дәрігері күні
- 12 ақпан - Халықаралық ғылым және гуманизм күні
- 13 ақпан - Дүниежүзілік радио күні
- 14 ақпан - Компьютершілер күні
- 14 ақпан - Халықаралық кітап сыйлау күні
- 15 ақпан - Интернационалист жауынгерлерді еске алу күні
- 20 ақпан - Дүниежүзілік әлеуметтік әділеттілік күні
- 21 ақпан - Дүниежүзілік экскурсия жүргізушілердің күні
- 21 ақпан - Халықаралық ана тілі күні
- 22 ақпан - Қылмыс құрбандарына қолдау көрсетудің халықаралық күні

НАУРЫЗ

- 1 наурыз - Алғыс айту күні
- 1 наурыз - Дүниежүзілік азаматтық қорғаныс күні
- 3 наурыз - Дүниежүзілік жазушылар күні
- 15 наурыз - Дүниежүзілік тұтынушылардың құқығын қорғау күні
- 21 наурыз - Халықаралық нәсілдік кемсітушілікпен күрес күні
- 22 наурыз - Дүниежүзілік су күні
- 23 наурыз - Дүниежүзілік метеорология күні
- 24 наурыз - Дүниежүзілік туберкулезбен күрес күні
- 27 наурыз - Халықаралық театр күні
- 30 наурыз - Жерді қорғау күні
- Наурыздың екінші сенбісі* - жерге орналастыру, геодезия және картография күні

СӘУІР

- 1 сәуір - Күлкі күні
- 1 сәуір - Халықаралық құстар күні
- 2 сәуір - Халықаралық балалар кітабы күні
- 7 сәуір - Дүниежүзілік денсаулық күні
- 11 сәуір - Фашистік концлагерь тұтқындарына аза тұтудың халықаралық күні
- 12 сәуір - Дүниежүзілік космонавтика және авиация күні
- 12 сәуір - Ғылым қызметкерлерінің күні
- 18 сәуір - Халықаралық ескерткіштер мен тарихи орындар күні
- 21 сәуір - Қазақстан Республикасы мемлекеттік күзет қызметі күні
- 23 сәуір - Дүниежүзілік кітап жәнеа вторлық құқық қорғау күні
- 24 сәуір - Халықаралық жастар ынтымақтастығы күні
- 29 сәуір - Халықаралық би күні
- Сәуірдің бірінші жексенбісі* - Геологтар күні

МАМЫР

- 3 мамыр - Дүниежүзілік баспасөз бостандығы күні
- 5 мамыр - Халықаралық мүгедектер құқығы үшін күрес күні
- 8 мамыр - Дүниежүзілік Қызылжарты ай және Қызыл крест күні
- 12 мамыр - Медицина мейірбикелерінің ынтымақ күні
- 15 мамыр - Халықаралық отбасы күні
- 17 мамыр - Байланыс және ақпараттандыру қызметкерлері күні
- 18 мамыр - Халықаралық мұражайлар күні
- 20 мамыр - Дүниежүзілік травматолог күні
- 21 мамыр - Мәдениет және өнер қызметкерлерінің күні
- 31 мамыр - Саяси қуғын сүргін-құрбандарын еске алу күні
- Мамырдың соңғы жексенбісі* - химия өнеркәсібі қызметкерлері күні

МАУСЫМ

- 1 маусым - Халықаралық балаларды қорғау күні
4 маусым - ҚР мемлекеттік рәміздері күні
5 маусым - Дүниежүзілік қоршаған ортаны қорғау күні
5 маусым - Экологтар күні мен Дүниежүзілік қоршаған ортаны қорғау күні
6 маусым - Қазақстан Республикасының қаржы полициясы күні
7 маусым - Монополияға қарсы орган қызметкерлері күні
9 маусым - Мемлекеттік органдардың арнайы мақсаттағы бөлімшелері әскери қызметшісінің және қызметкерінің күні
20 маусым - Полициякүні
23 маусым - Мемлекеттік қызметшілер күні
24 маусым - Судья және сот қызметкері күні
26 маусым - Халықаралық нашақорлыққа қарсы күрес күні
27 маусым - Дүниежүзілік балық аулау күні
28 маусым - Байланыс және ақпарат қызметкерлері күні
Маусымның екінші жексенбісі - жеңіл өнеркәсіп қызметкерлері күні
Маусымның екінші жексенбісі - Малшылар күні
Маусымның үшінші жексенбісі - Медицина қызметкерлерінің күні

ШІЛДЕ

- 1 шілде - Ұлттық домбыра күні
2 шілде - Дипломатиялық қызмет күні
6 шілде - Астана күні
6 шілде - Қазақстан Республикасында десанттық-шабуылдаушы әскерлерінің күні
9 шілде - Су шаруашылығы қызметкерлері күні
13 шілде - Ұлттық қауіпсіздік органдары қызметкерлері күні
14 шілде - Қазақстан Республикасының нотариат күні
Шілденің екінші жексенбісі - балық шаруашылығы қызметкерлері күні

Шілденің үшінші жексенбісі - Metallург күні

Шілденің төртінші жексенбісі - Сауда қызметкерлері күні

ТАМЫЗ

6 тамыз - Ядролық қаруға тыйым салу жолындағы дүниежүзілік

Күрес күні

10 тамыз - Абай күні

12 тамыз - Халықаралық Жастар күні

18 тамыз - Шекарашылар күні

27 тамыз - Шахтерлер күні

29 тамыз - Семей ядролық полигонының жабылған күні

Тамыздың бірінші жексенбісі - Қазақстандағы көлік және байланыс қызметкерлері күні

Тамыздың екінші жексенбісі - Құрылысшы күні

Тамыздың үшінші жексенбісі - Спорт күні

ҚЫРКҮЙЕК

1 қыркүйек - Білім күні

5 қыркүйек - Қазақстан халқының Тілдері күні

8 қыркүйек - Халықаралық журналистер ынтымақтастығы күні

10 қыркүйек - Отбасы күні

10 қыркүйек - Дүниежүзілік алғашқы көмек күні

24 қыркүйек - Еңбек күні

25 қыркүйек - Дүниежүзілік фармацевт күні

27 қыркүйек - Дүниежүзілік туризм күні

28 қыркүйек - Атом саласы қызметкерлерінің күні

29 қыркүйек - Дүниежүзілік теңіз күні

29 қыркүйек - Дүниежүзілік жүрек күні

30 қыркүйек - Әділет органдары қызметкерлерінің күні

Қыркүйектің бірінші жексенбісі - Мұнай-газ кешені қызметкерлерінің күні

Қыркүйектің соңғы жексенбісі - машина жасаушылар күні

ҚАЗАН

- 1 қазан - Халықаралық қарттар күні
- 1 қазан - Халықаралық музыка күні
- 1 қазан - Радио күні
- 5 қазан - Мұғалімдер күні
- 6 қазан - Халықаралық дәрігер күні
- 6 қазан - Қорғаныс өнеркәсібі қызметкерлерінің күні
- 9 қазан - Дүниежүзілік пошта күні
- 10 қазан - Қазақстан кәсіподақтары күні
- 14 қазан - Халықаралық стандарттау күні
- 16 қазан - Дүниежүзілік нан күні
- 18 қазан - Рухани келісім күні
- 19 қазан - Құтқарушылар күні
- 24 қазан - Кітапханашылар күні
- 24 қазан - Біріккен Ұлттар Ұйымы күні
- 25 қазан - Республика күні
- 29 қазан - Күзет ұйымдары қызметкерлерінің күні
- Қазан айының үшінші жексенбісі - Орман шаруашылығы қызметкерлерінің күні*
- Қазанның соңғы жексенбісі - әлеуметтік қорғау жүйесі қызметкерлерінің күні*

ҚАРАША

- 5 қараша - Сыртқы барлау қызметі күні
- 8 қараша - Статистика күні
- 10 қараша - Дүниежүзілік жастар күні
- 10 қараша - Цифрландыру және ақпараттық технологиялар қызметкерлер күні
- 11 қараша - Халықаралық энергия үнемдеу күні
- 13 қараша - Халықаралық зағиптар күні
- 14 қараша - Дүниежүзілік сапа күні
- 14 қараша - Дүниежүзілік қант диабетіне қарсы күрес күні

15 қараша - Ұлттық валюта күні, қаржы жүйесі қызметкерлерінің кәсіби мерекесі

21 қараша - Бүкіләлемдік философия күні

Қарашаның үшінші сенбісі - бұрғылаушы күні

Қарашаның үшінші жексенбісі - ауыл шаруашылығы, тамақ және қайта өңдеу өнеркәсібі қызметкерлері күні

ЖЕЛТОҚСАН

1 желтоқсан - ҚР Тұңғыш Президенті күні

1 желтоқсан - Дүниежүзілік ЖИТС-ке қарсы күрес күні

3 желтоқсан - Халықаралық мүгедектер күні

5 желтоқсан - Адвокатура күні

6 желтоқсан - Прокуратура күні

10 желтоқсан - Адам құқықтары күні

17 желтоқсан - Демократиялық жаңару күні

20 желтоқсан - Мемлекеттік фельдъегерлік қызмет күні

22 желтоқсан - Мұрағатшылар күні

22 желтоқсан - Энергетик күні

2024 ЖЫЛЫ АТАП ӨТІЛЕТІН ЖӘНЕ ЕСКЕ АЛЫНАТЫН АЙТУЛЫ КҮНДЕР ТІЗБЕГІ

ҚАҢТАР

1 қаңтар - М.Өтемісов атындағы БҚУ-нің ғылыми кітапхана директоры **Тоты-Кус Еркиновна Алимбекерованың** туғанына 50 жас (1974)

1 қаңтар - Қазақстанның Халық суретшісі **Әбілхан Қастеевтің** туғанына 120 жыл (1904-1973)

1 қаңтар - танымал опера әншісі, композитор, актер, музыкант **Гарифулла Құрманғалиевтің** туғанына 115 жыл (1909-1993)

5 қаңтар - геология-минералогия ғылымдарының кандидаты, доцент **Амангелді Бақтығұловтың** туғанына 80 жас (1944)

6 қаңтар - Орал қаласында **Батыс Қазақстан облысын** Ленин орденімен марапатталғанына 65 жыл (1959)

10 қаңтар - «**Қазақ әдебиеті**» газетінің алғашқы нөмірі шыққанына 90 жыл (1934)

12 қаңтар - **Батыс Қазақстан облыстық зағип және нашар көретін азаматтарға арналған арнайы кітапхананың** құрылғанына 25 жыл (1999)

13 қаңтар - **Абай атындағы Қазақ мемлекеттік академиялық опера және балет театрының** ашылғанына 90 жыл (1934)

15 қаңтар - **С.М.Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетінің** құрылғанына 90 жыл, 1992 ж.бастап **әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті** (1934)

16 қаңтар - Қазақстан журналистер және жазушылар одағының мүшесі, «Ақжайық» телеарнасының тілшісі **Мұнайдар Мұхамбетжанұлы Балмолданың** туғанына 55 жас (1969)

22 қаңтар - орыс балалар жазушысы **Аркадий Петрович Гайдардың** туғанына 120 жыл (1904-1941)

22 қаңтар - дәрігер, «Алаш» партиясының қоғам қайраткері **Асылбек Жұманұлы Сейтовтың** туғанына 130 жыл (1894-1937)

23 қаңтар - кеңестік және қазақстандық ғалым-филолог, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚазКСР Мемлекеттік сыйлығының лауреаты **Байынқол Қалиұлы Қалиевтің** туғанына 85 жас (1939)

30 қаңтар - қазақ жазушысы **Саттар Ерубаеттың** туғанына 110 жыл (1914-1937)

Қаңтар - **КСРО-ның алғашқы Конституциясына 100 жыл** (1924)

Қаңтар - «**Түркістан**» халықаралық апталық газетінің алғашқы санының шыққанына 30 жыл (1994)

АҚПАН

3 ақпан - Орал облысында **жұмысшы шаруа милициясының** құрылғанына 105 жыл (1919)

3 ақпан - **облыстық халық ағарту басқармасының** құрылғанына 105 жыл (1919)

4 ақпан - қазақ ақыны, драматург, әдебиеттанушы **Әбділда Тәжібаевтың** туғанына 115 жыл (1909-1998)

7 ақпан - актриса, Қазақстанның еңбек сіңірген әртісі **Гүлжамал Мұқажанқызы Казакбаеваның** туғанына 75 жыл (1949)

8 ақпан - орыс ғалымы энциклопедист, химик, физик, педагог **Дмитрий Иванович Менделеевтің** туғанына 190 жыл (1834-1907)

11 ақпан - балалар жазушысы **Виталий Бианканың** туғанына 130 жыл. 1926 жылдың басынан 1928 жылдың күзіне дейін Орал қаласында өмір сүрген (1894-1959)

11 ақпан - **Д.А.Фурмановтың** Орал қаласына келгеніне 105 жыл (1919)

12 ақпан - жазушы **Советхан Ғаббасовтың** туғанына 85 жас (1939)

13 ақпан - орыс жазушысы, драматург, көрнекті мысалшы ақын **Иван Андреевич Крыловтың** туғанына 255 жыл (1769-1844)

15 ақпан - актер, режиссері, КСРО халық әртісі **Шәкен (Шахкерим) Аймановтың** туғанына 110 жыл (1914-1970)

15 ақпан - интернационалист жауынгерлерді еске алу күні. Кеңес әскерінің соңғы колоннасының Ауғанстаннан шығарылғанына 35 жыл

17 ақпан* - журналист, ақын, Қазақстан журналистер одағының мүшесі, еңбек сіңірген мәдениет қызметкері, «Орал өңірі» газетінің бұрынғы редакторы **Гарифулла Көшеновтың** туғанына 85 жас (1939)

17 ақпан - инженер-физик, физика-математика ғылымдарының докторы **Владимир Сергеевич Школьниктің** туғанына 75 жас (1949)

18 ақпан - Қазақ әдебиеттанушысы, филология ғылымдарының докторы, Қазақ КСР ҒА корреспондент-мүшесі **Әнуар Жақсығалиұлы Дербісалиннің** туғанына 95 жыл (1929-1986)

20 ақпан - М.Өтемісов ат. БҚУ-нің география кафедрасының доценті, география ғылымдарының кандидаты **Татьяна Александровна Терещенконің** туғанына 70 жас (1954)

20 ақпан - қоғам және мемлекет қайраткері, КСРО Халық ағарту халық комиссары (1928-1929) **Ораз Күйікімұлы Жандосовтың** туғанына 125 жыл (1899-1938)

20 ақпан - әдебиет мұғалімі, қазақ мектебіне арналған қазақ әдебиеті бойынша оқулықтар мен әдістемелік құралдардың авторы **Сауким Тлешеваның** туғанына 100 жас (1924)

23 ақпан - М.Өтемісов ат. БҚУ химия кафедрасының доценті, химия ғылымдарының кандидаты **Зарипа Хайроллақызы Кунашеваның** туғанына 55 жас (1969)

23 ақпан - Орал қаласының Құрметті азаматы, профессор, Жәңгір хан ат. БҚАТУ бұрынғы ректоры (1989-2002) **Сергей Джубаевтың** туғанына 85 жыл (1939-2010)

25 ақпан - «Невада-Семей» халықаралық антиядролық қозғалысына 35 жыл (1989)

НАУРЫЗ

2 наурыз - **тың игерілгеніне 70 жыл (1954)**

3 наурыз - М.Өтемісов ат. БҚУ-нің педагогика және психология кафедрасының доценті, тарих ғылымдарының докторы **Нүрия Аделжанқызы Адельбаеваның** туғанына 65 жас (1959)

5 наурыз - М.Өтемісов ат. БҚУ-нің орыс филология кафедрасының доценті, филология ғылымдарының кандидаты **Гүлнар Сидегалиқызы Умарованың** туғанына 65 жас (1959)

8 наурыз* - белгілі киноактриса **Амина Өмірзақованың** туғанына 105 жыл (1919-2006)

8 наурыз - қазақ жазушысы, драматург, аудармашы, әдебиет зерттеушісі **Жүсіпбек Аймауытовтың** туғанына 135 жыл (1889-1931)

9 наурыз - ғалым, геология-минералогия ғылымдарының докторы, профессор, Халықаралық экономика және бизнес академиясының академигі, Қазақстан Республикасының ғылым, техника және білім саласындағы мемлекеттік сыйлығының лауреаты **Беген Омарұлы Есімовтың** туғанына 85 жас (1939)

9 наурыз - кеңес ұшқыш-ғарышкері **Юрий Гагариннің** туғанына 90 жыл (1934-1968)

13 наурыз - айтыскер-ақын **Дариға Ғазезқызы Мұштанованың** туғанына 70 жас (1954)

14 наурыз - ғалым, биология ғылымдарының докторы, профессор, Қазақ КСР Ғылым академиясының корреспондент-мүшесі, Қазақ КСР ғылымының еңбек сіңірген қайраткері, Қазақстандағы биохимияның негізін қалаушылардың бірі **Лукбан Клышевич Қылышевтың** туғанына 115 жыл (1909-1991)

14 наурыз - **Maqsut Narikbayev University** (қазіргі М.С.Нәрікбаев атындағы КазГЮУ) құрылғанына 30 жыл

16 наурыз - ұлы өнер тапқыш және алғашқы радионы жасаушы **Александр Степанович Поповтың** туғанына 165 жыл (1859-1906)

17 наурыз - физика саласындағы кеңестік және қазақ ғалымы, педагог және жоғары білім беруді ұйымдастырушы **Базар Қабдошевич Дамитовтың** туғанына 80 жыл (1944)

18 наурыз - Қазақстанның халық жазушысы **Морис Симашконың** туғанына 100 жыл (1924-2000)

19 наурыз - қазақ әйелдерінен шыққан алғашқы инженер-металлург, техника ғылымдарының кандидаты, қоғам қайраткері **Мадина Қожбанқызы Бегалиеваның** туғанына 125 жыл (1899-1974)

19 наурыз - Қазақстанның еңбек сіңірген әртісі, К. Байсейітова ат. вокалистер байқауының лауреаты, М.Өтемісов ат. БҚУ-нің музыкалық білім және вокал кафедрасының доценті **Жұмағаным Рахимованың** туғанына 70 жас (1954)

20 наурыз - орыс жазушысы **Николай Васильевич Гогольдің** туғанына 215 жыл (1809-1852)

20 наурыз - музыкант-этнограф, композитор, Қазақ КСР Халық әртісі және қазақ музыкасын зерттеуші **Александр Викторович Затаевичтің** туғанына 135 жыл (1869-1936)

20 наурыз - Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінің қызметкері, Қазақ КСР ағарту ісінің үздігі, Ұлы Отан соғысының қатысушысы **Василий Петрович Калининнің** туғанына 100 жыл (1919-2015)

22 наурыз - қазақ әншісі, жазушысы, Қазақстанның еңбек сіңірген әртісі, Қазақстан жазушылар одағының мүшесі **Жәнібек Карменовтың** туғанына 75 жыл (1949-1992)

СӘУІР

11 сәуір - М.Өтемісов ат. БҚМУ доценті, биология ғылымдарының кандидаты, геоботаник **Әділгерей Төлегенұлы Шуйншалиевтің** туғанына 85 жыл (1939-2009)

11 сәуір - Орал суретшісі **Виктор Адольфович Котельниковтың** (Гофман) туғанына 100 жыл (1924-1987)

12 сәуір - Кеңестік ғалым-геолог, ғылымды ұйымдастырушы және қоғам қайраткері, геология-минералогия ғылымдарының докторы, профессор, Қазақ КСР ғылым академиясының және КСРО ғылым академиясының академигі, Қазақ КСР ғылым академиясының тұңғыш Президенті, Қазақстандағы металлогения мектебінің негізін қалаушы **Қаныш Имантайұлы Сәтбаевтың** дүниеге келгеніне 125 жыл (1899-1964)

16 сәуір - **Кеңес Одағының Батыры** атағының құрылғанына 90 жыл (1934)

20 сәуір - Кеңес Одағының Батыры **Әлия Молдағұлованың** туғанына 100 жыл және Отан соғысындағы ерлікке 80 жыл (1924-1944)

21 сәуір - осыдан 65 жыл бұрын Мұхтар Әуезов «Абай жолы» роман-эпопеясы үшін Лениндік сыйлыққа ие болды (1959)

МАМЫР

1 мамыр - ақын, қоғам қайраткері, қазақ әдебиетінің негізін қалаушы **Ілияс Жансүгіровтың** туғанына 130 жыл (1894-1938)

4 мамыр - **Қазақстан Композиторлар одағының** құрылғанына 85 жыл (1939)

5 мамыр - М.Өтемісов атындағы БҚУ-нің ғылыми кітапхана қызметкері **Раушангуль Алибековна Мазимованың** туғанына 50 жас (1974)

6 мамыр - 95 жыл бұрын Қазақстан Үкіметі Қызылорда қаласынан **Алматыға** көшті (1929)

6 мамыр - ҚР еңбек сіңірген мәдениет қызметкері, ақын - айтыскер **Шолпан Батырқызы Қыдырниязованың** туғанына 75 жас (1949)

8 мамыр - Кеңес Одағының Батыры **Ахмедияр Дәуленұлы Хусаиновтың** туғанына 100 жыл (1924-1986)

9 мамыр - керемет кеңестік, орыс жазушысы, ақын, бард **Болат Шалвұлы Оқуджаваның** туғанына 115 жыл(1909-1997)

10 мамыр - жазушы, мемлекет қайраткері **Кәкімжан Қазыбаевтың** туғанына 95 жыл (1929-1989)

11 мамыр - қазақ ғалымы, тарихшы, археолог-этнограф, әдебиеттанушы, өнертанушы **Әлкей Хақанұлы Марғұланның** туғанына 120 жыл (1904-1985)

12 мамыр - тарихшы-ғалым, педагог, тұңғыш қазақ теміржол инженері, қоғам қайраткері **Мұхамеджан Тынышпайұлы Тынышпаевтың** туғанына 145 жыл (1879-1937)

18 мамыр - киноактер, Қазақстанның еңбек сіңірген әртісі **Жамбыл Төлекұлы Құдайбергеновтың** туғанына 75 жыл (1949-1990)

24 мамыр - қазақ ақын-сатирик, публицист, қоғам қайраткері **Сәбит Дөнентаевтың** туғанына 130 жыл (1894-1933)

24 мамыр - М.Өтемісов атындағы БҚУ-нің ғылыми кітапхана қызметкері **Макпал Галиевна Исмагулованың** туғанына 60 жас (1964)

25 мамыр - кеңестік және қазақстандық әскери қолбасшы, Қазақстан Республикасының бірінші қорғаныс министрі, Кеңес Одағының Батыры, «Халық Қаһарманы», Қазақстан Республикасы армиясының генералы **Сағадат Қожахметұлы Нұрмағамбетовтың** туғанына 100 жыл (1924-2013)

27 мамыр - публицист-жазушы **Өтепберген Әлімгереевтің** туғанына 75 жас (1949)

28 мамыр - мемлекет қайраткері, саяси қуғын-сүргін құрбаны **Ораз Жанұзақұлы Исаевтың** туғанына 125 жыл (1899-1938)

МАУСЫМ

1 маусым - күйші, Қазақстанның Халық әртісі **Бақыт Тоқсанбайқызы Қарабалинаның** туғанына 85 жыл (1939-1990)

2 маусым - филология ғылымдарының докторы, профессор, түркітанушы **Алтай Сәрсенұлы Аманжоловтың** туғанына 90 жыл (1934-2012)

2 маусым - қазақ революционері, саяхатшы, азамат соғысына қатысушы және мемлекет қайраткері **Әліби Жангелдиннің** туғанына 140 жыл (1884-1953)

6 маусым - орыс ақыны, әлем әдебиетінің жарқын жұлдызы **Александр Сергеевич Пушкиннің** туғанына 225 жыл (1799-1837)

12 маусым - Алматы қаласында **Қазақстан жазушыларының бірінші съезінің** өткеніне 90 жыл (1934)

19 маусым - халық ақыны, әнші, сазгер **Кенен Әзірбаевтың** туғанына 140 жыл (1884-1976)

23 маусым - керемет орыс ақыны **Анна Ахматованың** (Горенко) туғанына 135 жыл (1889-1966)

25 маусым - қазақ халқының жоңғар шапқыншылығына қарсы азаттық күресінің батырларының бірі **Өтеген батырдың** туғанына 325 жыл (1699-1773)

25 маусым - **Құрманғазы атындағы Қазақ ұлттық халық аспаптар оркестрінің** құрылғанына 90 жыл (1934)

25 маусым - педагогика ғылымдарының докторы, Қазақ білім академиясының құрметті академигі, этнопедагогикалық оқулықтар мен әдістемелік құралдардың авторы **Серғазы Қалиұлы Қалиевтің** туғанына 95 жыл (1929)

26 маусым - қазақ даласының соңғы ханы **Жәңгір хан** тұрғызылғанына 200 жыл (1824)

29 маусым - Кеңес Одағының Батыры **Қазбек Бейсенұлы Нұржановтың** туғанына 105 жыл (1919-1944)

30 маусым - **Орманды қорғау және орман шаруашылығы қызметтері бойынша Орал авиациялық базасы** құрылғанына 75 жыл (1949)

ШІЛДЕ

1 шілде - «Союз ТМ-19» ғарыш кемесінің «Мир» орбиталық кешеніне Қазақстан Республикасының ғарышкері **Талғат Мұсабаевпен** бірге ұшырылғанына 30 жыл (1994)

1 шілде - «**Сыр бойы**» газетінің алғашқы санының шыққанына 95 жыл (1929)

1 шілде - Қазақстанның еңбек сіңірген сәулетшісі **Арыстан Сайлаубайұлы Қайнарбаевтың** туғанына 85 жас (1939)

8 шілде - кеңес кезеңіндегі ең көрнекті физиктердің бірі **Петр Леонидович Капицаның** туғанына 130 жыл (1894-1984)

15 шілде - **Қызыл Армияның Оралды Колчактан азат еткен күні**

25 шілде-орыс жазушысы, актер, драматург **Василий Макарович Шукшиннің** туғанына 95 жыл (1929-1974)

28 шілде - М.Өтемісов атындағы БҚУ-нің математика кафедрасының аға оқытушысы **Жаннат Сырымқызы Камкиеваның** туғанына 75 жас (1949)

29 шілде - М.Өтемісов атындағы БҚУ-нің биология және экология кафедрасының ЖАК доценті, биология ғылымдарының кандидаты **Алма Уахитқызы Утаубаеваның** туғанына 60 жас (1964)

ТАМЫЗ

9 тамыз - штурмовик-ұшқыш, Кеңес Одағының Батыры (1943, қайтыс болғаннан кейін) сержант **Нүркен Әбдірұлы Әбдіровтың** туғанына 105 жыл (1919-1942)

9 тамыз - Ресей империясының бірінші императоры **Петр Великий** бастаған Ресей әскери-теңіз күштерінің алғашқы жеңісіне 310 жыл (1714)

9 тамыз - театр актрисасы, ҚР Еңбек сіңірген қайраткері, «Дарын» Мемлекеттік сыйлығының лауреаты, М.Өтемісов атындағы БҚУ-нің құрметті профессоры **Әсел Мәмбетованың** туғанына 65 жас (1959)

11 тамыз - биология ғылымдарының кандидаты, геоботаник, доцент, профессор **Мария Максимовна Фартушинаның** туғанына 95 жыл (1929-2018)

14 тамыз - Ресей революционері, большевик, 25-ші Чапаев атқыштар дивизиясының комиссары **Павел Степанович Батуриннің** туғанына 135 жыл (1889-1919)

15 тамыз - Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық институтының (қазіргі **Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті**) ашылғанына 80 жыл (1944)

16 тамыз - инновациялық үлгідегі **№42 «Ақниет» гимназиясының** ашылғанына 25 жыл (1999)

17 тамыз - филология ғылымдарының докторы, профессор, Қазақстан Республикасы Ұлттық Ғылым академиясының академигі **Рабиға Ғалиқызы Сыздықованың** туғанына 100 жыл (1924-2020)

23 тамыз - қазақ ақыны, Халықаралық «Алаш» сыйлығының лауреаты, БҚО бойынша Қазақстан Жазушылар одағының төрағасы, ҚР еңбек сіңірген қайраткері **Ақұштап Бақтыгерееваның** туғанына 80 жас (1944)

24 тамыз - **Құрманғазы атындағы Музыкалық колледжінің** ашылғанына 25 жыл (1944)

27 тамыз - ғалым-түркітанушы, филология ғылымдарының докторы, профессор, Батыс Қазақстан инновациялық-технологиялық университетінің оқытушысы **Мұрат Сабырдың** туғанына 60 жас (1964)

28 тамыз - М.Өтемісов атындағы БҚУ-нің хореография және мәдени-тынығу жұмыстары кафедрасының аға оқытушысы, педагогика ғылымдарының кандидаты **Дина Набиоллақызы Айткалиеваның** туғанына 65 жас (1959)

29 тамыз - **Семей ядролық полигонының** салынғанына 75 жыл (1949)

Тамыз - «Денсаулық» ғылыми-көпшілік журналының алғашқы санының шыққанына 95 жыл (1929)

ҚЫРКҮЙЕК

1 қыркүйек - №5 кәсіптік лицейдің (қазіргі Орал ақпараттық технологиялар колледжі) ашылғанына 50 жыл (1974)

3 қыркүйек - қыпшақтанушы, археолог ғалым **Сержан Ақынжановтың** туғанына 85 жыл (1939-1991)

4 қыркүйек - М.Өтемісов атындағы БҚМУ шет тілі кафедрасының доценті, филология ғылымдарының кандидаты **Маргарита Владимировна Чечетконың** туғанына 85 жас (1939)

5 қыркүйек - Лбищенск ауылының маңында **Василий Иванович Чапаевтың** қайтыс болғанына 105 жыл (1919)

7 қыркүйек - Қазақстанның еңбек сіңірген сәулетшісі **Владимир Зеликович Кацевтің** туғанына 95 жыл (1929-2013)

10 қыркүйек - қазақ кеңестік қоғамдық-саяси және мемлекет қайраткері, ғалым, публицист, редактор **Сұлтанбек Қожанұлы Қожановтың** туғанына 130 жыл (1894-1938)

10 қыркүйек - әнші, композитор, Қазақстанның еңбек сіңірген әртісі **Ғалым Көпесбайұлы Сүлейменовтің** туғанына 75 жас (1949)

10 қыркүйек - Ө.А.Байқоңыров атындағы Қазақ тау-кен металлургия институтының (қазіргі **Қ.И.Сәтбаев ат. Қазақ ұлттық техникалық университеті**) ашылғанына 90 жыл (1934)

21 қыркүйек - тарих ғылымдарының докторы, профессор **Халел Арғынбайұлы Арғынбаевтың** туғанына 100 жыл (1924-1998)

24 қыркүйек - қазақ кеңес әдебиеттанушысы, фольклортанушы, ақын, жазушы, филология ғылымдарының кандидаты **Балтабай Әбдірахманұлы Адамбаевтың** туғанына 105 жыл (1919-1990)

24 қыркүйек - Дарьинск ауылында **А.М.Шолохов атындағы мемориалдық музейдің** ашылғанына 45 жыл (1979)

26 қыркүйек - орыс және кеңес ғалымы, физиолог, жоғары жүйке қызметі туралы ғылымды және физиологиялық мектепті жасаушы; 1904 жылы «ас қорыту физиологиясындағы жұмысы үшін» Нобель сыйлығының лауреаты **Иван Петрович Павлов** туғанына 175 жыл (1849-1936)

ҚАЗАН

2 қазан - балалар жазушысы **Алдихан Қалдыбаевтың** туғанына 85 жыл (1939-2015)

3 қазан - көрнекті орыс ақыны, прозашы, драматург, суретші **Михаил Юрьевич Лермонтовтың** туғанына 210 жыл (1814-1841)

4 қазан - қазақ кеңестік әдебиеттанушы-ғалым, жазушы, аудармашы, филология ғылымдарының докторы, профессор, әдебиет сыншысы **Бейсенбай Кенжебаевтың** туғанына 120 жыл (1904-1987)

5 қазан - жазушы, сатирик, Ұлы Отан соғысына қатысушы **Шона Смаханұлының** туғанына 100 жыл (1924-1988)

9 қазан - педагогика ғылымдарының кандидаты, профессор, халықаралық балалар мен жасөспірімдер туризмі және өлкетану академиясының академигі, КСРО және Қазақ КСР ағарту үздігі **Николай Николаевич Пересветовтың** туғанына 90 жас (1934)

13 қазан* - ғалым, филология ғылымдарының кандидаты, доцент **Отаралы Бүркітовтың** туғанына 70 жыл (1954-2005)

14 қазан - Целиноград облысының (қазіргі **Ақмола облысының**) құрылғанына 85 жыл (1939)

15 қазан - кеңестік қазақ балалар жазушысы, ақын, сценарист **Бердібек Соқпақбаевтың** туғанына 100 жыл (1924-1991)

15 қазан - белгілі қазақ жазушысы және ақыны, мемлекет қайраткері, Қазақстан Жазушылар одағының негізін қалаушы **Сәкен Сейфуллиннің** туғанына 130 жыл (1894-1938)

19 қазан - М.Өтемісов атындағы БҚУ қауымдастырылған профессоры, тарих ғылымдарының кандидаты **Бақтылы Сансызбайқызы Боранбаеваның** туғанына 60 жас (1964)

19 қазан - Ұлы Отан соғысының ардагері, Рейхстаг ғимаратында Қызыл туды бірінші болып көтерген **Рахымжан Қошқарбаевтың** туғанына 100 жыл (1924-1988)

20 қазан - әскери дәрігер, мемлекет қайраткері, ғалым, профессор, тарихшы **Санжар Джафарұлы Асфендияровтың** туғанына 135 жыл (1889-1938)

22 қазан - қазақ жазушысы мен аудармашысы **Әбдіжәміл Нұрпейісовтың** туғанына 100 жыл (1924-2022)

26 қазан - педагогика ғылымдарының докторы, психология ғылымдарының докторы, профессор **Кубигул Бозайұлы Жарықбаевтың** туғанына 95 жыл (1929-2021)

27 қазан - актриса, Қазақ КСР халық әртісі **Тамара Ивановна Кучинаның** туғанына 105 жыл (1919-1975)

28 қазан - қазақстандық аудармашы, прозашы, публицист, әдебиеттанушы, сыншы **Герольд Карлович Бельгердің** (Гарри Карлсон) туғанына 90 жыл (1934-2015)

30 қазан - кеңестік және қазақ театр актрисасы, Қазақ КСР еңбек сіңірген әртісі **Рымкеш Омарханованың** туғанына 85 жас (1939)

ҚАРАША

7 қараша - Кеңес Одағының батыры **Садық Жақсығұловтың** туғанына 100 жыл (1924-2009)

14 қараша - домбырашы, педагог, Қазақ КСР Халық әртісі **Лұқпан Мұхамеджанұлы Мұхитовтың** туғанына 130 жыл (1894-1957)

15 қараша - белгілі қазақ жазушысы, ақын, драматург, қазақ кеңес әдебиетінің негізін қалаушылардың бірі **Бейімбет Майлиннің** туғанына 130 жыл (1894-1938)

26 қараша - Ресей мемлекетінің ең танымал наградаларының бірі-**Әулие Георгий орденінің** құрылғанына 255 жыл (1769)

28 қараша - М.Өтемісов атындағы БҚУ-нің ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты **Ермек Төлегенұлы Үсиевтің** туғанына 75 жас (1949)

29 қараша-Кеңес Одағының Батыры **Қанаш Қамзиннің** туғанына 105 жыл (1919-1944)

ЖЕЛТОҚСАН

5 желтоқсан - филология ғылымдарының кандидаты, орыс мектептеріне арналған қазақ тілі оқулықтарының авторы **Жанылхан Досымбекқызы Адамбаеваның** туғанына 95 жыл (1929)

6 желтоқсан - Қазақстанның Халық жазушысы, қоғам және саяси қайраткер **Әбіш Кекілбаевтың** туғанына 85 жыл (1939-2015)

9 желтоқсан - тарих ғылымдарының докторы, профессор, Қазақ КСР Ғылым академиясының академигі, Қазақ КСР-ге сіңірген еңбегі үшін ғылым қайраткері **Ақай Нүсіпбекұлы Нүсіпбековтың** туғанына 115 жыл (1909-1983)

13 желтоқсан - М.Өтемісов атындағы БҚУ-нің профессоры, ғалым, физика-математика ғылымдарының кандидаты **Александра Егоровна Кузьмичеваның** туғанына 85 жас (1939)

13 желтоқсан - филология ғылымдарының докторы, ҚазКСР ҒА академигі, түркітанушы, ұйғыртанушы, Ұлы Отан соғысының ардагері **Абдуали Туғанбайұлы Қайдаровтың** туғанына 100 жыл (1924-2019)

15 желтоқсан - суретші және актриса, Қазақ КСР еңбек сіңірген өнер қайраткері, Қазақ КСР Халық суретшісі **Гүлфайрус Мансұрқызы Исмаилованың** туғанына 95 жыл (1929-2013)

16 желтоқсан - ғажайып кеңес-қазақ опера әншісі, актриса және ұстаз **Бибігүл Ахметқызы Төлегенованың** туғанына 95 жас (1929)

16 желтоқсан* - ақын, Қазақстан Жазушылар Одағының мүшесі **Амангелді Шахиннің** туғанына 70 жыл (1954)

17 желтоқсан - «Егемен Қазақстан» республикалық газетінің алғашқы басылымының шыққанына 105 жыл (1919)

18 желтоқсан - Батыс Қазақстан облысының мәдениет, тілдерді дамыту және мұрағат істері басқармасының **Батыс Қазақстан облыстық зағип және нашар көретін азаматтарға арналған арнайы кітапханасының құрылғанына 55 жыл (1969)**

19 желтоқсан - түркітанушы, ұстаз, профессор, қазақ тіл білімінің негізін қалаушы **Құдайберген Қуанұлы Жұбановтың** туғанына 125 жыл (1899-1938)

20 желтоқсан - алғашқы кәсіби қазақ пианисті және музыкатанушы **Гүлжаухар Айыпқызы Шомбалованың** туғанына 105 жыл (1919-1958)

22 желтоқсан - қазақ сұлтаны, қоғам қайраткері, I және II сайланған Ресей империясы Мемлекеттік думасының депутаты, «Алаш» ұлттық зиялы қауым көшбасшыларының бірі **Бақтығырей Ахметұлы Құлмановтың** туғанына 165 жыл (1859-1919)

23 желтоқсан - Алашорда үкіметі Батыс бөлімінің белсенді мүшесі, саяси қуғын-сүргін құрбаны **Бижан Жанкадамовтың** туғанына 135 жыл (1889-1937)

24 желтоқсан* - М.Өтемісов атындағы БҚУ-нің ректоры, биология ғылымдарының кандидаты, профессор **Нұрлан Хабибуллұлы Серғалиевтің** туғанына 55 жас (1969)

25 желтоқсан - қазақ ақыны **Фариза Оңғарсынованың** туғанына 85 жыл (1939-2014)

26 қараша - қазақ мемлекет және саяси қайраткері, Орталық Азия мен Қазақстандағы Кеңес үкіметінің негізін қалаушылардың бірі **Тұрар Рысқұловтың** туғанына 130 жыл (1894-1943)

27 желтоқсан - М.Өтемісов атындағы БҚУ-нің доценті, экономика ғылымдарының кандидаты **Наталия Михайловна Антонованың** туғанына 50 жас (1974)

АЙЫ МЕН КҮНІ БЕЛГІСІЗ ТАРИХИ ОҚИҒАЛАР

Көрнекті ғалым астроном Ұлықбектің (**Мұхамед Тараған**) туған күніне 630 жыл (1394)

Жазушы, философ, ғалым **Мұхаммед Хайдар Дулатидің** дүниеге келген күніне 525 жыл (1499-1551)

Мемлекет қайраткері, Кіші жүздің ханы, Сырым Датов бастаған қазақтардың ұлт-азаттық көтерілісіне қатысушы **Жантөре** туғанына 265 жыл (1759-1809)

Бөкей (Ішкі) Орда мұрағатының құрылғанына 230 жыл (1794)

Кіші жүздің Бөкей Ордасының белгілі биі **Малтақан бидің** туғанына 205 жыл (1819-1892)

Хан тағының заңды мұрагері, Кіші жүздің ханы Жәңгірдің ұлы **Сақыпкерей Бөкеевтің** туғанына 195 жыл (1829-1849)

Қазақтың дарынды ақыны, әнші, сазгер **Біржан сал Қожағұлұлының** туғанына 190 жыл (1834)

Орал қаласындағы **С.М.Киров атындағы мәдениет және демалыс саябағының** құрылғанына 185 жыл (1839)((

Сырым өңірінің тумасы, ақын-импровизатор **Төрөбай Есқожаұлының** туғанына 180 жыл (1844-1911)

Верный қаласының (қазіргі **Алматы**) салынғанына 170 жыл (1854)

Столыпинский бульварының ашылғанына 165 жыл (1859)

Қазақтың халық ақыны, әнші-сазгер, күрес шебері **Балуан Шолақтың (Нұрмағанбет Баймырзаұлы)** туғанына 160 жыл (1864-1914)

Ақтөбе қаласының құрылғанына 155 жыл (1869)

Қоғам қайраткері, қазақтың тұңғыш журналисі, ақын **Елеусін Бұйриннің** туғанына 150 жыл (1874-1933)

Орыс-қазақ қолөнер училищесінің (қазіргі **Орал қаласының тарихи-өлкетану мұражайы**) салынғанына 145 жыл (1879)

Қазақстандағы тары өсірудің тамаша шебері **Шығанақ Берсиевтің** туғанына 140 жыл (1884)

Ақын, Батыс Қазақстанда Кеңес үкіметінің орнатуға қатысушы **Бисен Жанекешовтің** туғанына 140 жыл (1888-1921)

Әнші, сазгер **Шынтас Қаратаевтың** туғанына 140 жыл (1884-1948)

Ақын, жазушы, драматург, фольклортанушы **Рахметжан Сембайұлы Малабаевтың** туғанына 140 жыл (1884-1962)

Қазақстан жеріндегі темір жолдың алғашқы тармақтарының бірі – **Батыс Қазақстан темір жолы мен вокзалының** жұмыс істегеніне 130 жыл(1894)

Драматург **Нығмет Баймұхамедовтың** туғанына 120 жыл (1904-1969)

Күйші-домбырашы, Қазақстанның еңбек сіңірген әртісі **Оқап Қабығожиннің** туғанына 120 жыл (1904-1942)

География ғылымдарының кандидаты, доцент **Георгий Ефремович Москалевтің** туғанына 120 жыл (1904)

Осыдан 110 жыл бұрын Қазақстандағы бірінші **Орал обаға қарсы станция** ашылды (1914)

Ұлы Отан соғысыныңардагері, Кеңес Одағының Батыры **Ерденбек Нетқалиевтің** туғанына 110 жыл (1914-1945)

«Қазақ тілі» газетінің алғашқы санының шыққанына 105 жыл (1919)

С.Сейфуллиннің бастамасымен Орал қаласында мектептің ашылғанына 100 жыл (қазіргі №11 С.Сейфуллин атындағы дарынды балаларға арналған облыстық мамандандырылған мектеп-лицей-интернаты) (1919)

Еңбек ардагері, экономика ғылымдарының кандидаты Мадина Уразованың туғанына 100 жыл (1924-2005)

Кеңес Одағының Батыры Сундуткали Искалиевтің туғанына 100 жыл және қайтыс болғанына 80 жыл (1924-1944)

Осыдан 95 жыл бұрын жазушы Валериан Правдухин Жайық өзенінің бойында бірінші қайық экспедициясын ұйымдастырып, оған А.Н.Толстой мен Л.Н.Сейфуллин қатысты

Адамдардың аштықтан жаппай қырылуы, олардың республикадан тыс жерлерге қоныс аудара басталған күніне 95 жыл (1929-1933)

Д.Нұрпейісова ат.(бұрын №1) балалар музыкалық мектебі ашылғанына 90 жыл (1934)

Қазақстан Жазушылар одағының құрылғанына 90 жыл (1934)

Дарынды композитор Жасталап Қуанғалиевтің туғанына 85 жыл (1939)

Осыдан 85 жыл бұрын Батыс Қазақстан облысының Зеленов ауданы құрылған болатын (қазіргі Бәйтерек ауданы)(1939)

Суретші, ҚР мәдениет қайраткері, Суретшілер Одағының мүшесі Жоламан Аралбаевтың туғанына 80 жыл (1944)

Тың және тыңайған жерлерді игерудің басталғанына 70 жыл (1954)

Орал қаласында алғашқы балалар мен жасөспірімдер спорт мектебінің ашылғанына 60 жыл (1964)

«Жалын» журналының жарыққа шыққанына 55 жыл(1969)

Қарашығанақ мұнай-газ конденсаты кен орнының ашылғанына 45 жыл (1979)

КСРО Геология министрлігінің «Орал Мұнайгазгеология» тресінің геологиялық экспедициясы Қарашығанақ кен орнында ашылғанына 45 жыл (1979)

Кардиологиялық диспансер ашылғанына (қазіргі «Облыстық кардиологиялық орталық»ММ 40 жыл (1984)

«Еуропа-Азия» шекара монументі салынғанына40 жыл (1984)

Азаматтық соғыс батыры Василий Иванович Чапаевқа ескерткіш орнатылғанына40 жыл (1984)

Орда геоботаникалық қорығының құрылғанына 35 жыл (1989)

Еврей мәдени-ағарту орталығы құрылғанына 35 жыл (1989)

«Татар мәдени орталығы» ҚБ құрылғанына35 жыл (1989)

Батыс Қазақстан облыстық ЖИТС-тың алдын алу және оған қарсы күрес орталығы ашылғанына35 жыл (1989)

Облыстық диагностикалық орталықтың құрылғанына 30 жыл (1994)

Батыс Қазақстан облыстық ЖИТС-тың алдын алу және оған қарсы күрес орталығының ашылғанына 35 жыл (1989)

ҚАЗАҚ ЖАЗУШЫЛАРЫНЫҢ МЕРЕЙТОЙ КІТАПТАРЫ

«Алпамыс батыр» қазақ халқының қаһармандық эпосына 1025 жыл (999)

Абайдың ғашықтық жырлар цикліне 135 жыл (1889)

«Алпамыс батыр» (басылымға) 125 жыл (1899)

А.Байтұрсыновтың «Қырық аңыз» кітабына 115 жыл(1909)

Абайдың алғашқы өлеңдер жинағына 115 жыл (1909)

С.Торайғыровтың«Қамар сұлу» романына 110 жыл (1914)

С.Торайғыровтың«Кедей»өлеңіне 105 жыл (1919)

І.Жансүгіровтің «Гималай» өлеңіне 95 жыл(1929)

І.Жансүгіровтің «Күй» поэмасына 95 жыл (1929)

М.Әуезовтің «Көксерек» әңгімесіне 95 жыл(1929)

Д.Снегиннің «Ақмарал» әңгімесіне 95 жыл(1929)

Ғ.Мұстафиннің «Ер Шойын және басқа әңгімелер» тұңғыш жинағына 95 жыл (1929)

С. Мұқановтың «Адасқандар» романына 95 жыл (1929)

Ж.Жабаевтың «Сұраныш батыр» дастанына 85 жыл (1939)

Ж.Саинның «Досыма хат» поэмасына 85 жыл (1939)

Ғ.Мүсіреповтің «Қозы Көрпеш пен Баян-сұлу» трагедиялық аңызға 85 жыл (1939)

- С.Ерубаевтың «Менің құрдастарым» романына 85 жыл (1939)
- Д.Снегиннің «Менің қалам» поэмасына 85 жыл (1939)
- М.Ғабдуллиннің «Менің майдандағы достарым» кітабына 75 жыл (1949)
- Т.Жароковтың «Шөлдегі орман сыбдырлады» поэмасына 75 жыл (1949)
- Ж.Молдағалиевтің «Жеңіс жырлары» кітабына 75 жыл (1949)
- К.Оразалинаның «Ақ жазық» романына 65 жыл (1959)
- Қ.Мырзалиевтің «Көктем» атты алғашқы өлеңдер жинағына 65 жыл (1959)
- С.Бақбергеновтің «Дина» әңгімесіне 65 жыл (1959)
- Ж.Молдағалиевтің «Мен қазақпын!» поэмасына 60 жыл (1964)
- Ә.Әбішевтің «Найзағай» романына 55 жыл (1969)
- С.Санбаевтың «Ақ аруана» атты алғашқы кітабына 55 жыл (1969)
- О.Сүлейменовтің «Қыш кітап» кітабына 55 жыл (1969)
- А.Шәріповтың «Тон» әңгімесіне 55 жыл (1969)
- С.Омаровтың «Алтын мүйізді ақбөкен» жинағына 55 жыл (1969)
- А.Әлімжановтың «Махамбет жебесі» романына 55 жыл (1969)
- С.Жүнісовтың «Ақан сері» романына 45 жыл (1979)
- Ә.Дүйсенбиевтің «Күшті болсам егер мен...» кітабына 45 жыл (1979)

Қ.Баянбаевтың «Жаңбырдағы батырлар» өлеңдер жинағына және «Көзілдіріктегі қоян» өлеңдер мен ертегілер жинағына 45 жыл (1979)

З.Самади «Ғани-Батур» романына 45 жыл (1979)

Н.Раевскийдің «Ақынның соңғы махаббаты» повесіне 45 жыл (1979)

Ә.Кекілбаевтың «Аңыздың ақыры» романына 45 жыл (1979)

М.Қабанбаевтың «Кермек дәм» романына 45 жыл (1979)

А.Әлімжановтың «Ұстаздың оралуы» романына 45 жыл (1979)

С.Бақбергеновтің «Алтын адам туралы» аңыз - повесіне 35 жыл (1989)

ШЕТЕЛДІК АҚЫН-ЖАЗУШЫЛАРЫНЫҢ МЕРЕЙТОЙ КІТАПТАРЫ

Ф.Петрарканың «Триумфы» поэмасына 670 жыл (1354)

А.Никитиннің «Үш теңіз арқылы жүру» кітабына 535 жыл (1489)

С.Брандттың «Ақымақтар кемесі» сатиралық-дидактикалық поэмасына 530 жыл (1494)

«Робин Гуд туралы балладаға» 490 жыл (1534)

И.Федоровтың «Апостол» атты тұңғыш баспа кітабына 460 жыл (1564)

У.Шекспирдің «Отелло» трагедиясына 420 жыл (1604)

Ж.Б.Мольердің «Тартюф немесе алдамшы» комедиялық пьесасына 355 жыл (1669)

Д.Дефонның «Робинзон Крузоның өмірі мен таңғажайып оқиғалары» романына 305 жыл (1719)

Вольтердің «Кандид немесе Оптимизм» әңгімесіне 265 жыл (1759)

И.Гётедің «Жас Вертердің қайғы-қасіреті» сентименталды романына 250 жыл (1774)

П.Бомаршенің «Жынды күн немесе Фигароның үйленуі» пьесасына 240 жыл (1784)

Ж.Ж.Руссоның «Исповедь» өмірбаяндық кітабына 235 жыл (1789)

Ф.Шиллердің «Вильгельм Телль» пьесасына 220 жыл (1804)

В.Скотт «Айвенго» романына 225 жыл (1819)

Э.Т.Гофманның «Циннобер лақап есімді кішкентай Цахес» ертегілік гротескінің 205 жыл (1819)

Д.Байронның «Дон Жуан» роман-поэмасына 200 жыл (1824)

А.С.Пушкиннің «Сығандар» романтикалық поэмасына 200 жыл (1824)

А.Грибоедовтың «Тапқырдан қасірет» өлеңіндегі комедияға 200 жыл (1824)

А.Погорельскийдің «Қара тауық немесе Жер асты тұрғындары» ертегісіне 195 жыл (1829)

П.Ершовтың «Кішкентай өркеш» ертегісіне 190 жыл (1834)

А.Пушкиннің «Күректер патшайымы» әңгімесіне 190 жыл (1834)

В.Одоевскийдің «Түтіктегі қала» ертегісіне 190 жыл (1834)

А.С.Пушкиннің «Алтын әтеш ертегісіне» 190 жыл (1834)

М.Ю.Лермонтовтың «Мцыри» романтикалық поэмасына 185 жыл (1839)

Ч.Диккенстің «Оливер Твисттің басынан кешкендері» романына 185 жыл (1839)

Н.В.Гогольдің «Өлі жандар» эпикалық гротеск лирикалық поэмасына 185 жыл (1839)

А.Дюманың «Үш ноян» романына 180 жыл (1844)

Г.Х.Андерсеннің «Қар ханшайымы» ертегісіне 180 жыл (1844)

В.Жуковский Гомердің «Одиссея» поэмасын аударғанына 175 жыл (1849)

Ж.Сандтың «Графиня Рудольштадт» романына 175 жыл (1844)

Г.Х.Андерсеннің «Оле-Лукойе» ертегісіне 175 жыл (1849)

И.Тургеневтің «Муму» әңгімесіне 170 жыл (1854)

И.Гончаровтың «Обломов» романына 165 жыл (1859)

А.Островскийдің «Найзағай» пьесасына 165 жыл (1859)

И.Тургеневтің «Асыл ұя» романына 165 жыл (1859)

Ж.Верннің «Жер орталығына саяхат» романына 160 жыл (1864)

Н.А.Некрасовтың «Темір жол» өлеңіне 160 жыл (1864)

Ж.Верннің «20 000 лье су астында» романына 155 жыл (1869)

И.Гончаровтың «Жартас» романына 155 жыл (1869)

В.Гюгоның «Күлетін адам» романына 155 жыл (1869)

Ж.Верннің «Жұмбақ арал» романына 150 жыл (1874)

Р.Джованьолидің «Спартак» романына 150 жыл (1874)

Ф.М.Достоевскийдің «Ағайынды Карамазовтар» романына 145 жыл (1879)

А.Н.Островскийдің «Бесприданница» пьесасына 145 жыл (1879)

М.Твеннің «Геклберри Финннің шытырман оқиғалары» романына 140 жыл (1884)

Р.Киплингтің «Джунгли кітабы» әңгімелер жинағына 130 жыл (1894)

А.Чеховтың «Итпен әйел» әңгімесіне 125 жыл (1899)

А.П.Чеховтың «Шие бағы» пьесасына 120 жыл (1904)

Д.Лондонның «Теңіз қасқыры» романына 120 жыл (1904)

М.Горькийдің «Жазғы тұрғындар» пьесасына 120 жыл (1904)

Д.Лондонның «Мартин Иден» романына 115 жыл (1909)

А.Ахматованың «Тәсбих» кітабына 110 жыл (1914)

М.Горькийдің «Балалық шақ» повесіне 110 жыл (1914)

Д.Ридтің «Әлемді дүр сілкіндірген 10 күн» кітабына 105 жыл (1919)

Е.Замятиннің «Біз» романына 100 жыл (1924)

К.Фединнің «Қалалар мен жылдар» романына 100 жыл (1924)

В.Бианкидің «Орман үйлері» әңгімесіне 100 жыл (1924)

К.И.Чуковскийдің «Айболит» ертегісіне 95 жыл (1929)

Э.Ремарктың «Батыс майданында бәрі тыныш» романына 95 жыл (1929)

Э.Хэмингуэйдің «Қарумен қоштасу!» романына 95 жыл (1929)

С.Я.Маршактың «Мұртты жолақты» өлеңіне 95 жыл (1929)

Н.Островскийдің «Болат қалай шыңдалған» романына 90 жыл (1934)

- К.Паустовскийдің «Колхида» кітабына 90 жыл (1934)
- П.Трэверстің «Мэри Поппинс» ертегісіне 90 жыл (1934)
- П.Бажовтың «Малахит жәшігі» ертегілер жинағына 85 жыл (1939)
- А.Волковтың «Изумруд қаланың сиқыршысы» әңгімесіне 85 жыл (1939)
- А.Гайдардың «Чук пен Гек» әңгімесіне 85 жыл (1939)
- А.Гайдардың «Барабаншының тағдыры» повесіне 85 жыл (1939)
- А.Сент-Экзюперидің «Адамдар планетасы» кітабына 85 жыл (1939)
- Р.И.Фраерманның «Жабайы ит Динго, немесе алғашқы махаббат хикаясы» әңгімесіне 85 жыл (1939)
- А.М.Волковтың «Изумруд қаласының сиқыршысы» әңгімесіне 85 жыл (1939)
- К.Г.Паустовскийдің «Мещерская жағы» кітабына 85 жыл (1939)
- Л.А.Кассильдің «Дорогие мои мальчишки» повесіне 80 жыл (1944)
- В.А.Осееваның «Сиқырлы сөз» кітабына 80 жыл (1944)
- Л.Касильдің «Улица младшего сына» повесіне 75 жыл (1949)
- А.Бартоның «Балаларға арналған өлеңдер» жинағына 75 жыл (1949)
- С.И.Ожеговтың «Словарь русского языка» 75 жыл (1949)
- Д.Граниннің «Іздеушілер» романына 70 жыл (1954)

- А.Линдгрениң «Мио, менің Миоым!» повесіне 70 жыл (1954)
- В.Голдингтің «Шыбындар әміршісі» романына 70 жыл(1954)
- Н.Носовтың «Дымбілмес және оның достарының оқиғасы» кітабына 70 жыл (1954)
- Дж.Толкиеннің «Сақина достығы» романына 70 жыл (1954)
- Т.Янссонның «Қауіпті жаз» кітабына 70 жыл (1954)
- А. мен Б. Стругацкийдің «Страна багровых туч» повесіне 65 жыл (1959)
- У.Фолкнердің «Особняк» кітабына 65 жыл (1959)
- К.Симоновтың «Тірілер мен өлілер» кітабына 65 жыл (1959)
- В.Ю.Драгунскийдің «Денисканың әңгімелері» кітабына 65 жыл (1959)
- В.А.Осееваның «Динка» повесіне 65 жыл (1959)
- Л.А.Кассильдің «Будьте готовы, ваше высочество!» повесіне 60 жыл (1964)
- В.Быковтың «Альпілік баллада» повесіне 60 жыл (1964)
- Р.Дальдың «Чарли мен шоколад фабрикасы» повесіне 60 жыл (1964)
- Б.Васильевтің «Мұнда таң атқанша тыныш...» повесіне 55 жыл (1969)
- В.Шукшиннің «Мен саған бостандық беруге келдім» романына 50 жыл (1974)

Б.Васильевтің «Тізімде жоқ» романына 50 жыл (1974)

В.Распутиннің «Өмір сүр және есте сақта» әңгімесіне 50 жыл (1974)

В.Крапивиннің «Трое с площади Карронад» әңгімесіне 45 жыл (1979)

Х.Муракамидің «Желдің әнін тыңда» романына 45 жыл (1979)

Б.Заходердің «Считалия» өлеңіне 45 жыл (1979)

Д.Емецтің «Таня Гроттер и ботинки кентавра» және «Таня Гроттер и колодец Посейдона» кітаптарына 20 жыл (2004)

МЕРЕЙТОЙЛЫҚ КҮНДЕРГЕ ҚЫСҚАША ӨМІРБАЯНДЫҚ АНЫҚТАМА

1 қаңтар

**Танымал опера әншісі, композитор, актер, музыкант
Гарифулла Құрманғалиевтің туғанына 115 жыл
(1909-1993)**

Көрнекті әнші, композитор, Қазақстанның Халық артисі Құрманғалиев Ғарифолла 1909 жылы Қаратөбе ауданы, Ақкөл ауылында дүниеге келген. Анасынан ерте айрылған Ғарифолла Құрманғалиев немере ағалары Ғұбайдолла мен Хамидолланың қолында тәрбиеленеді. 10 жасынан домбыра тартып ән сала бастайды. Өзі туып-өскен өңірдің мақтанышы Мұхит Мерәліұлының өнерін бойына сіңіруге ниет қылып, оның туыстары Шынтас пен Шайхыға жолығады, ән үйренеді. Ақтөбе, Орынбор, Атырау, Орал өңірлеріне Мұхит әндерін насихаттайды. Құрманғалиев Ғарифолла 1928 жылы ауылдық Кеңестің хатшысы, одан соң бригадир, ұжымшар басқармасының төрағасы болды. 1934 жылы Алматыда өткен Бүкілқазақстандық халық өнерпаздарының 1-слетіне қатысып, сол жерде Опера және балет театрына қабылданған. Ол Елемес, Сақан, Жарас, Шеге, Естай, Нарымбет образдарын шебер сомдады. Ұлттық операның негізін қалаған көрнекті өнер қайраткерлерінің біріне айналды. Халықтың, әсіресе Мұхиттың әндерін нәшіне келтіріп орындау арқылы бүкіл қазаққа танымал болды. Сондай-ақ өзі де әндер шығарды. Олар: «Ақжайық», «Сүйген жар», «Нұржамал», «Жан еркем», «Аққу», «Сүйемін, туған өлкем» т.б.

Қазақ әндерін орындауда ешкімге ұқсамайтын мәндері бар тіртуар дарын иесі Ғ.Құрманғалиев өнерпаз жастарды баулып, өзінің тамаша мектебін қалыптастырды, сөйтіп ұлттық кәсіби ән өнеріміздің дамуына баға жетпес үлес қосты. Республикалық эстрада студиясында ұстаздық ете жүріп, талантты әншілердің

бірнеше буынын тәрбиелеп шығарды. Олардың қатарында Ж.Сәрсенғалиев, Қ.Рахимова, Қ.Орашева, С.Рахметжанов, С.Әбдірахманов, т.б. әншілер бар. 1967 жылдан бастап өмірінің соңына дейін Республикалық өнер және цирк студиясында ұстаздық етті. «Қызыл жұлдыз», «Еңбек Қызыл Ту» ордендерімен, бірнеше медальмен марапатталған.

Әдебиеттер:

1. Базарғалиева, С.А. Ғарифолла Құрманғалиевтің ұлттық опера өнеріне қосқан үлесі / С.А.Базарғалиева // Ғарифолла Құрманғалиевтің туғанына 100 жыл толуына арналған «Ғарифолла Құрманғалиевтің музыкалық-педагогикалық мұрасы» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары. - 2009. - С. 86-89.
2. Байділдин, Ш. Ғарифолладай әнші туарма / Ш.Байділдин // Қазақ. - 2013. - №7-8. - 15-22 ақпан. - Б. 4.
3. Жубанов, А. Соловьи столетий: Очерки о народных композиторах и певцах. - А.: Дайк-Пресс, 2002. - 455с.
4. Құрманбай, Ш. Шетелдіктер Ғарекеннің өлеңіне неге қызықты? // Айқын апта. - 2007. - №13. - Б. 29.
5. Құрманғалиев Ғарифолла: өмірдерек // Батыс Қазақстан облысы: энциклопедия. - А.: Арыс, 2002. - 373 б.
6. Құрманғалиев Ғарифолла: өмірдерек // Қазақ мәдениеті: энциклопедия. - А.: Аруана, 2005. - 414 б.
7. Құрманғалиев Ғарифолла: өмірдерек // Тарихи тұлғалар. - Алматы кітап, 2006. - 271 б.

8 наурыз
Қазақстанның Халық әртісі Әмина Өмірзақованың
туғанына 105 жыл
(1919-2006)

Өмірзақова Әмина Ерғожақызы (1919 жылы 8 наурыз Шығыс Қазақстан облысы, Абай ауданы, Қараауыл ауылы - 2006 жылы 26 қыркүйек. Алматы қаласы) - кеңестік және қазақстандық кино және театр актрисасы. Қазақ КСР - нің Халық әртісі (1965), Қазақ КСР-нің Мемлекеттік сыйлығының иегері (1967). Қазақ кино және театр өнерінде өзіндік қолтаңбасын қалдырған дарынды артист. 1938 жылы Ленинградтағы (қазіргі Санкт-Петербург) мемлекеттік сахна өнері техникумының (кейін Ленинград театр, музыка және кинематография институты) қазақ студиясын бітірген. 1938-1940 жылдары Шымкент облыстық драма театрының актрисасы 1940-1942 жылдары қазіргі Қазақ мемлекеттік драма театрының труппасының актрисасы 1942-1949 жылдары «Қазақфильм» студиясында қызмет атқарды. 1949 жылдан Қазақ балалар мен жасөспірімдер театрының (қазіргі Қазақ мемлекеттік академия жастар мен балалар театры) актрисасы болды. Алғашқы түскен фильмдері «Комсомольск», «Амангелді», «Алыптың әні», «Ақ раушан». Десе де оны танымал еткен алғашқы үлкен рөл - 1945 жылғы «Абай өлеңдері» фильміндегі Ажардың рөлі. 1964 жылы Анатолий Карповтың «Ана туралы жыр» фильмі экран бетіне шықты. Фильм көпшіліктің көңілінен шығып, ҚазКСР Мемлекеттік сыйлығын жеңіп алды, ал Әмина Өмірзақова 1964 жылғы Жалпыкеңестік кинофестивальде «ең жақсы әйел рөлі» сыйлығын, К. Байсейітова атындағы ҚазКСР Мемлекеттік сыйлығын жеңіп алды. 1968 жылы Шәкен Аймановтың «Тақиялы періште» комедиялық фильмі жарық көрді. Картина бүкіл Кеңес Одағындағы кинотеатрларында көрсетілді. Соның арқасында оны бүкіл ел таныды. «Тақиялы періштеден» соң оншақты фильмдерде түсті. Соның ішіндегі ең ерекшесі

«Мама Роза» картинасы. Ойнаған рөлі үшін «Шоқжұлдыз» кинофестивалының лауреаты атанды. 1996 жылы ұлының бастама фильмі «Аминада» өз-өзін сомдады.

Әдебиеттер:

1. Абдулаева, А. Каждая роль - поворот в судьбе / А.Абдулаева // Мерей. - 2004. - №2. - С. 50-51.
2. Әмина Өмірзақова: фотоальбом / құраст. Н.Асанжанова. - Астана: Өнер, 2013. - 240 б.
3. Баймурзина, Н. Легенде қазақсого кино Амине Умурзақовой - 85 жыл / Баймурзина Н. // Мегаполис. - 2004. - 18 марта. - С. 8.
4. Кенжетәев, К. Ананың рөлін шебер сомдаған бірден бір тұлға / К.Кенжетәев // Аңыз адам. - 2012. - №5. - Б. 11.
5. Қазақ мәдениеті: энциклопедиялық анықтамалық. - Алматы: «Аруна Ltd.» ЖШС, 2005.
6. Нурсейтова, Т. Кто любит дорогу, тот находит клад / Т.Нурсейтова // На страже. - 2006. - 9 марта. - №10. - С. 9.
7. Обаев, Е. Талант табиғаты / Е.Обаев; дайынд. Н.Ораз // Алматы ақшамы. - 2017. - 24 маусым. - №74. - Б. 15.
8. Өмірзақова, Ә. Ана бейнесін сомдау үшін өзің нағыз ана болуың керек: 85-ке келген актермен сұхбат / Ә.Өмірзақова; әңг. Т.Мантай // Айқын. - 2006. - 17 мамыр. - Б. 5.
9. Өмірзақова, Ә. Бәріне де төтеп бере білу керек: қазақ киносының жұлдызымен соңғы сұхбат / Ә.Өмірзақова; әңг. М.Орынбайқызы // АРУ ЖАН. - 2006. - №8. - Б. 16-18.
10. Өмірзақова, Ә. Мен бақытты әртіспін / Ә.Өмірзақова; дайынд.: М.Серікқызы, Д.Секер // Аңыз адам. - 2012. - №5. - Б. 10-15.
11. Умурзақова Амина Ергужинаова // Искусство Алматы в персоналиях / гл. ред. Б.О.Жакып. - Алматы, 2009. - С. 229-230; «Қазақстан» Национальная энциклопедия / гл. ред. Б.Аяган. - Алматы, 2006. - Т. 5. - С. 300-301.
12. Умурзақова А. Вечно юная душа / А.Умурзақова; беседовала Т.Нурсейтова // Юридическая газета. - 2004. - 5 марта. - С. 4.
13. Умурзақова, А.Е. Жаль, что не сыграла стерву / А.Умурзақова; беседовала Г.Танкаева // Время. - 2002. - 17 января. - С. 10.
14. Умурзақова, А.Е. Меня с первой буквы - «Аз» ... / А.Е.Умурзақова; беседу вел Н.Смаилов // Столичная жизнь. -

2005. - 3 марта. - №9. - С. 21.

15. Умурзакова, А.Е. Меркурьев вытер мне слезы / А.Е.Умурзакова; интервью вел Н.Смаилов // Литер. - 2005. - 20 января. - С. 5.
16. Умурзакова, А.Е. Просто легенда - Амина Умурзакова / А.Умурзакова; беседовал С.Юлдашев // Труд. - 2004. - 11 марта. - С. 14.
17. Умурзакова, А.Е. Самая главная роль / А.Е.Умурзакова; интервью вела О.Бондаренко // Веч. Алматы. - 2005. - 10 сентября. - С. 8.

12 сәуір

Ғылыми Академияның тұңғыш Президенті

Қаныш Сәтбаевтың туғанына 125 жыл

(1899-1964)

Сәтбаев Қаныш Имантайұлы (1899-1964) – Қазақстан геологтары ғылыми мектебінің негізін қалаушы, қазақстандық металлогения ғылымының негізін салушы, геология-минералогия ғылымдарының докторы, профессор, Қазақстан Ғылым академиясын ұйымдастырушылардың бірі әрі тұңғыш президенті, КСРО және Қазақстан Ғылым академияларының академигі, Тәжікстан Ғылым академиясының құрметті мүшесі, қоғам қайраткері, КСРО Мемлекеттік және Лениндік сыйлықтарының лауреаты. Павлодар облысының Баянауыл ауданында туған.

Сауатын ауыл молдасынан ашқан болашақ ғалым Павлодардағы орыс-қазақ мектебінде, Семей мұғалімдер семинариясында, Томск технология институтының тау-кен факультетінде білім алған. Мұғалімдер семинариясында Ж.Аймауытов, М.Әуезов сынды көрнекті қайраткерлермен бірге оқыған.

«Алаш» қозғалысы қайраткерлерінің іс-әрекетіне қолдау білдірген. 1920-1941 жылдары Баянауылда халық судьясы,

«Атбастүстімет» тресі геология бөлімінің, Қарсақтай мыс комбинаты геологиялық барлау бөлімінің бастығы, комбинаттың бас геологы қызметтерін атқарған.

1941-1952 жылдары КСРО Ғылым академиясы Қазақ бөлімшесінің құрамындағы Геология ғылымдары институтының директоры, КСРО Ғылым академиясының Қазақ бөлімшесі Төралқасы төрағасының орынбасары, төрағасы, Қазақстан Ғылым академиясының президенті болған. 1952 жылы әміршілдік жүйенің тарапынан қысымға ұшырап, қызметінен төмендетіліп, Қазақ КСР Геология институтының директоры болып тағайындалған. 1955 жылы Қазақ КСР Ғылым академиясының президенті болып қайта сайланып, өмірінің соңына дейін осы қызметті атқарған.

Әдебиеттер:

1. Айтмухамбетова, Б. Пример для многих поколений / Б.Айтмухамбетова // Казахстанская правда. - 2017. - №139. - 24 июля. - С. 7.
2. Бакенов, М. Қаныш Сәтбаев сотта болған: ал осы қызметінен қалай кетті? // Түркістан. - 2008. - 17 сәуір. - Б. 7.
3. Брусиловская, Е. Герой своего времени // Казахстанская правда. - 2006. - 13 апреля. - С. 4.
4. Дәукеев, С. Сәтбаев үмітін ақтау - парыз // Егемен Қазақстан. - 2002. - 12 сәуір.
5. Жақсыбаев, А. Жаны жайсаң жақсылар: естеліктер, сапарлар, ой-толғамдар. - Алматы: Білім, 2006. - 272 б. - (Әдеби мемуарлар).
6. Жармагамбетов, Н. «Будь как Каныш!»: для многих поколений казахстанцев академик Каныш Имантаевич Сатпаев - пример для подражания / Н.Жармагамбетов // Байтерек. - 2014. - №2. - С. 41-47.
7. Жармагамбетов, Н. Каныш Сатпаев: «Мой народ выше меня» / Н.Жармагамбетов // Казахстанская правда. - 2014. - №16. - 24 января. - С. 25.
8. Қаймақбаева, К. Жеңіс күнін жақындатуға химия өнеркәсібінің қосқан үлесі // Қазақстан мұғалімі. - 2008. - 2 тамыз. - Б. 8.

9. Қаныш аға: Академик К. Сәтпаев туралы естеліктер. - Алматы: Жазушы, 1989. - 400 с.: ил.
10. Құрманбай, Ш. Кен қазу ісіндегі Қаныш Сәтбаевтың мақсаты не еді? // Айқын. - 2007. - №46. - Б. 7.
11. Мәмет, С. Қанекен, Мұхаң және өзім жайлы // Нұр Астана. - 2008. - 30 қаңтар. - Б. 7.
12. Садықов, Т. Планета имени Каныша Сатпаева / Т.Садықов // Казахстанская правда. - 2016. - 20 мая. - №95. - С. 13.
13. Салыков, К. Новое собрание трудов Каныша Имантаевича Сатпаева // Наука и высшая школа Казахстана. - 2002. - №11. - июнь.
14. Сарсекеев, М. Сатпаев / М.Сарсекеев; авториз. пер. с каз. С.Плеханова. - М.: Мол. гвардия, 1980. - 319 с.
15. Тодорова Н. Благодарная память (12 апреля 105 жыл со дня рождения К.И.Сатпаева) // Казахстанская правда. - 2004. - 10 апреля.
16. Тодорова, Н. Дочь Сатпаева // Казахстанская правда. - 2005. - 23 апреля. - С. 9.
17. Уразбаев, Х. Академик К.И.Сатпаев // Высшая школа Казахстана. - 2002. - №3. - С. 103-109.
18. Уразбаев, Х. Гений научного предвидения (О К.И.Сатпаеве) // Мысль. - 2003. - №7. - С. 66-67
19. Үлкен Жезқазған және Академик Қ.И. Сәтбаев = Большой Жезказган и академик К.И.Сатпаев. - А.: Ғылым, 2004. - 175 б.
20. Храм казахстанской науки - творение академика Каныша Сатпаева: из воспоминаний московского архитектора Николая // Наука и высшая школа Казахстана. - 2004. - 1 апреля.

20 сәуір
Кеңес Одағының Батыры
Әлия Молдағұлованың туғанына 100 жыл
(1924-1944)

Әлия Молдағұлова 1925 жылдың 25 қазанында Ақтөбе облысының Қобда ауданы Бұлақ ауылында дүниеге келген. Ол 7 жасында анасынан айырылып, нағашы ағасы Әубәкірдің шаңырағында тәрбиеленеді. 1935 жылы ағасы Әскери-көлік академиясына оқуға түсіп, кішкентай Әлияны отбасымен бірге алып кетеді. Ағасымен бірге кішкентай Әлия еліміздің бірнеше қалаларында болып, 14 жасынан Ленинградтың Охта ауданындағы балалар үйінде тәрбиеленеді.

1941 жылдың қыркүйегінде Ленинград қоршауда қалады. Әлия өзімен қатарлас оқушылармен бірге Невадағы қала төңірегіндегі қорғаныс бекіністерін салуға қатысады. Ол аянбай жұмыс істеп қана қоймай, басқаларды қолдап, жігерлендіреді. Қайсар мінезі үшін 1941 жылдың қарашасында Әлия Молдағұлова сол кезеңдегі жетекші жастар ұйымы - комсомол қатарына қабылданады.

1942 жылғы наурыз айында балалар үйі Ярославль облысына көшіріліп, Әлия мектепті сонда бітіреді. Ол сол жылы Рыбинск авиациялық техникумына қабылданып, онда 3 ай оқиды. Әлия оқып жүргенде майданға бірнеше рет сұранады, бірақ өтініші қабылданбайды. 25 қазанда Әлия 17 жасқа толып, тура бір айдан кейін «майданға аттануына байланысты» деген негіздемемен техникумнан шығарылады. Осы сәттен бастап Әлия Молдағұлованың қысқа болса да жарқын, қаһармандық жолы басталады.

Әлия Мәскеу түбіндегі Вешняки ауылында орналасқан мергендерді даярлайтын орталық мектептің алғашқы жасақталған тобына алынады. 1943 жылдың шілдесінде 22-ші армияның 54-ші арнайы атқыштар бригадасында мерген болып, әскери қызметін

бастайды. Әскери мұрағатта оның майдандастарының естелігі сақталған. Я.К. Прокопенкова «біздің бригадаға мерген Әлия Молдағұлова келді. Қазақстаннан келген талдырмаш денелі және өте сүйкімді қыз. Ол бар-жоғы 18 жаста еді, бірақ қазан айына дейін оның есебінде 32 өлі фашист болды», - деп еске алады. Н.А.Матвеева «Лия екеумізді төртінші батальонның бір взводуна орналастырды. Біз, мергендер, тапсырмаға жұппен баратынбыз, бізде алдын-ала дайындалған позициялар болатын. Сонда немістерді қарауылға түсіргенше отыратынбыз. Жаудың оғы мен миналары төніп жататын. Лия осындай сәттерде ержүректілік танытатын. Ол фашистерді қырып қана қоймай, ұрыс алаңынан жараланғандарды сүйреп әкеліп алғашқы медициналық көмек көрсетіп жататын», - деп еске алады.

1944 жылдың қаңтар айының басында Ленинград-Новгородтық операция кезінде 54-ші атқыштар бригадасы майданды бойлай Новосокольники қаласына (Псковск облысы) қарай маршпен алға шығады. Онда олар жаудың қорғанысын бұзып, қаладан солтүстікке қарай алға жылжиды. Мерген Әлия Молдағұлова қызмет еткен 4-ші батальонның саяси жетекшісі Г.В. Варшавскийдің естелігі бойынша, бригаданың бөліктері Насва бекетіндегі темір жолға шыққанда жау оғының астында қалады. Түнде шабуылға арналған негізгі шекараларға орналасып, кеңес жауынгерлері 1944 жылғы 14 қаңтардың таңында шабуыл жасайды. Әрекеттерін мергендер көлегейлеп жүрген батальонға Насва бекетінің ауданындағы Новосокольники-Дно темір жолын кесіп өтіп, Казачиха ауылына басып кіру тапсырылған. Қорғаныстың алдыңғы шебі сәтті бұзылғанымен, кеңестік шабуылшылар неміс әскерінің жауапты атысына төтеп бере алмай қалады. Осындай күрделі сәтте Әлия Молдағұлова «Жауынгерлер, алға!» деген ұранмен, алға ұмтылады. Кеңес әскерилері оның артынан шабуылға шығады. Қарсылас жау бұрынғыдай белсенді жауап қайтарып жатады. Күні бойына жалғасқан ұрыста Әлия үш рет жаудың шабуылына тойтарыс береді. Минаның жарықшақтарымен қолы жараланғанымен, ол немістердің орында қоян-қолтық ұрысады. Қазақтың батыр қызы осы жерде өмірін

қиған екінші жарақатын алса да, фашист офицерін жер жастандырып үлгерді.

КСРО Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1944 жылғы 4 маусымдағы қаулысымен көз жұмған Әлия Нұрмұхамедқызы Молдағұловаға Кеңес одағының Батыры атағы берілді.

«Отан үшін, алға!» майдандық газеті Кеңес одағының Батыры Әлия Молдағұлованың ерлігіне мақала арнайды. Онда ержүрек комсомол мүшесінің бірнеше рет жауынгерлерді шабуылға шығарып, ордағы шайқасқа қатысқанын, кеңес жастарының ізгі де асыл қасиеттерін бойына сіңіргенін баяндалады. Оның жарқын ғұмыры – майдандағы жауынгерлерге үлгі. Жазба «Қазақтың жауынгер қызы Әлия Молдағұлованың есімі – жеңісіміздің сәулесін мәңгілікке нұрландырады» деген сөздермен аяқталады.

Әдебиеттер:

1. Әлия Молдағұлова // Самопознание КЗ. - 2012. - №3. - Б. 68-70.
2. Герои огненных лет. Книга 7. - М.: Московский рабочий, 1984. - С. 291-297.
3. Героини. - Вып.1. - М.: Политиздат, 1969. - С. 423-432.
4. Дементьева, М. Спустя много жыл // Крестьянка. - 1983. - №5. - С. 30: фот.
5. Евстигнеев, Г. Гнев ваш громом прогремит // Снайперы / Е.Никифорова, Г.Евстигнеев. - М.: Молодая гвардия, 1976. - 158 с.
6. Жумаханов Ж. Алия Молдагулова / Ж.Жумаханов. - Алма-Ата: КазГослитиздат, 1959. - 128 с.
7. Кирсанов Н.А. Место назначения - фронт / Н.А.Кирсанов; Акад. наук СССР; отв. ред. П.Ф.Исаков. - М.: Наука, 1978. - 119 с.: ил. - Содерж.: [Центральная школа инструкторов-снайперов под Москвой в Вешняках и слушательница их, Герой Советского Союза Алия Молдагулова]. - С. 98-101.
8. Қопаева, К. Әлия батыр мен Маржан ана / К.Қопаева // Жас Алаш. - 2013. - №8. - 31 қантар. - Б. 4.
9. Молдагулова Алия Нурмухамбетовна // Герои Советского Союза: краткий биографический словарь / Пред. ред. коллегии И.Н.Шкадов. - М.: Воениздат, 1988. - Т.2 /Любов - Ящук/. - 863 с. - С. 105.

10. Мурзабулатова А. Подвиг Алии / А.Мурзабулатова // Приуралье. - 2014. - №42. - 17 апреля. - С. 7.
11. Мұхаметова, А.А. Әлия - ғасыр аруы / А.Мұхаметова // Қазақ әдебиеті және мемлекеттік тіл. - 2014. - №8. - қазан. - Б. 29-30.
12. Никифорова, Е. Краткая справка о Центральной женской снайперской школе Главного Управления Всеобуча НКО СССР // Алиа: док., воспоминания, ст., очерки и др. док. материалы о героине Совет. Союза А.Молдагуловой / Сост. С.Аскарров. - Алма-Ата: Жалын, 1985. - С. 34-41.
13. Нысанова, А. Әлия мен кездескен ару / А.Нысанова // Орал өңірі. - 2012. - №72. - 21 маусым. - Б. 15.
14. Попенко, Ф. Алиа // Военные знания. - 1983. - №12. - С. 6-7: фот.
15. Сәрсембина, Б. Әлия Молдағұлованың анасы аштықта оққа ұшты / Б.Сәрсембина // Жас Алаш. - 2011. - №101. - 21 желтоқсан. - Б.4.
16. Сексенбаева Р.Б. Урок мужества «Алиа Молдагулова» / Р.Б.Сексенбаева // Мектептегі кітапхана = Школьная библиотека. - 2014. - №6. - С. 47-48.
17. Смородкин С. Алиа // Героини: очерки о женщинах - Героинях Советского Союза / ред.-сост. Л.Ф.Торопов; предисл. Е.Кононенко. - Вып.1. - М.: Политиздат, 1969. - 447 с.
18. Уральский, Н. На берегах Ловати // Девушка из Легенды / Сост. Г.И.Нечунаев. - Алма-Ата: Казахстан, 1989. - С. 23-39.
19. Утегенова, Г. Әлия ерлігі - өшпес тарих / Г.Утегенова // Дефектология. - 2014. - №11. - Б. 39.
20. Хайруллина А. Чтобы знали, чтобы помнили / А.Хайруллина // Казахстанская правда. - 2013. - 13 сентября. - №273. - С. 20.
21. Шалманова, Ә. Әлия есімі - ел есінде / Ә.Шалманова // Қазақстан патриоты. - 2013. - №6. - Б. 7.
22. Шатаева, К. Әлия - аяулы есім / К.Шатаева // Тәрбие жұмысы. - 2013. - №1. - Б. 7-8.

1 мамыр
Ақын, жазушы
Ілияс Жансүгіровке 130 жыл
(1894-1938)

Жансүгіров Ілияс (1894-1938) – қазақтың көрнекті жазушысы, қазақ әдебиетін қалыптастырушылардың бірі. Туып өскен жері Алматы облысының Ақсу ауданы. Алғаш рет Қарағаш ауылындағы мектепте оқып, жәдитше сауат ашқан. Ташкенттегі екі жылдық мұғалімдік курсты бітіріп (1921), өз аулында мұғалім болады. Одан кейін аз уақыт «Тілші» газетінде істеп, Верныйдағы Қазақ ағарту институтының меңгерушілігіне тағайындалады (1922). Москвадағы Коммунистік журналистика институтына 1925 жылы түсіп, 1928 жылы бітірген соң «Еңбекші қазақ» газетіне қызметке алынады. Қазақстан Жазушылар одағы ұйымдастыру комиссиясының төрағасы (1932–1934). ҚАК СР Орталық Атқару Комитетінің мүшесі (1933–1936). Саяси репрессияның құрбаны болды.

Қарағаш ауылында жәдитше бастауыш мектепті бітіреді. Болашақ ақынның бұдан соңғы біраз уақыты ауылда өтеді.

1919 жылы. Ташкенттегі екі жылдық мұғалімдік курсқа түседі. Оны бітірген соң өз ауылында мұғалім болып, кейін «Тілші» газетінде қызмет атқарады.

1922 жылы Верныйдағы (Алматыдағы) Қазақ ағарту институтының меңгерушілігіне тағайындалады. 1925 жылы Мәскеудегі Журналистика институтына оқуға түсіп;

1928 жылы бітіріп шыққан соң, «Еңбекші қазақ» газетіне қызметке жіберіледі. Жансүгіров шығармалық жұмыспен қатар Қазақстан Жазушылар одағын ұйымдастыру ісіне де белсене қатысқан. Бұрынғы ҚазАПП (1926) таратылған соң;

1932 жылы Жазушылар одағын ұйымдастыру комиссиясының төрағасы болып сайланып;

1934 жылы өткен 1-съезге дейін қызмет істейді. Съезде Қазақстан Жазушылар одағының алғашқы төрағасы болып сайланды. 1934–1937 жылдары Қазақ саяси баспасының редакторы, сонымен бір мезгілде;

1933-1936 жылдары Қазақ АКСР-і ОАК-нің мүшесі болды.

1937 жылы жалған саяси айыппен тұтқындалып;

1938 жылы ату жазасына кесілген.

1958 жылы ақталды.

Жансүгіров өлең жазуды 1912 жылы бастаған. Оның «Балдырған», «Қызыл жалау» атты өлең дәптерлері кейін, 1957 жылы Ұлттық кітапханадан табылды. Жансүгіровтың баспа бетін көрген алғашқы туындылары – «Сарыарқаға», «Тілек» деген өлеңдері. Бұлар 1917 жылы Семейде шығып тұрған «Сарыарқа» газетінде жарияланған. 1923 жылы «Сана» журналында «Мерген Бөкен» әңгімесі басылып шықты. Осыдан соң Жансүгіров өлеңдері «Тілші», «Ақжол», «Кедей еркі» газеттерінде жиі жарияланып жүрді. Осыдан былай қарай Жансүгіров халқына қаламы ұшталған, терең ойлы, талантты ақын ретінде мәшһүр болды. Жансүгіров шығармаларының бастау алар арнасы – қазақ халқының бай ауыз әдебиеті, Абай поэзиясы, орыс және дүние жүзі әдебиетінің озық үлгілері. Оның шығармалары сан салалы, көп қырлы. Жансүгіров халықтың бай фольклорын жинасуға, оның озық үлгілерін халық игілігіне айналдыруға, басылып кітап болып шығуына үлкен үлес қосқан. Олардың озық үлгілерін өзі жазған мектеп оқулықтары мен хрестоматияларына енгізіп, мектеп оқушыларының халықтық тарихынан, өткен өмірінен хабардар болуына зер салған. Жансүгіров әдебиет сынына да араласып, әдеби көркем сын жанрының дамуына ат салысты. Ол А.С. Пушкиннің, М.Ю. Лермонтовтың, Н.А Некрасовтың, М. Горькийдің, Г. Гейне мен В. Гюгоның, Ғ. Тоқайдың, К. Лахутидің шығармаларын қазақ тіліне аударып, қазақ әдебиетінің әлем әдебиетімен байланысын кеңейтті. Республикада бірнеше мектеп, көше, аудан, шаруашылыққа, Талдықорған қ-ндағы Жетісу мемл. ун-тіне оның есімі берілген. Сол қалада ақынның өмірі мен шығарм-на арналған әдеби-мемориалдық мұражай жұмыс істейді.

Ілияс Жансүгіров қазақ әдебиетінің барлық жанрларында қалам тартып, елеулі туындылар берген әмбебап дарын. Әсіресе ол өзінің аса қуатты суреткерлік талантын поэзия жанрында көрсетіп, күллі қазақ әдебиетінің мақтанышына айналған туындылар берді. Ілияс әдебиетке халық фольклоры дәстүрінен, аз оқуымен және біршама кештеу - 20-жылдардың басында келді. Бірақ ол сол кездің өзінде халық өмірін жетік білетін, қазақ тілінің байлығын тамаша меңгерген бозбала еді. Өте қабілеттілігі мен ізденгіштігінің, жігерлілігінің және жаңадан құрылып жатқан қоғамның қоңыртөбел ортадан шыққан талапты жастың оқып, білім алуына жылы қабақ танытуының арқасында, ол біршама қысқа уақыттың ішінде тез жетіліп, аршындап алға озды. Алматы, Ташкент, Мәскеу оқу орындарында жақсы мағынасындағы қомағайлықпен білім алды, өз бетімен де көп оқыды, орыс және әлем классикалық әдебиетін зерттей оқып, үздік туындыларын орыс тілінен қазақшаға аударды. Осы аралықта жазуға да төселіп, қоғамдық жұмыстарға, әдебиет ісіне белсене қатысты. Алғашқы жинағы 1928 жылы 34 жасында жарық көрген Ілияс 5-6 жылдың ішінде қатарынан арындап алға озып, Абайдан кейінгі дәуірдің аса көрнекті ақынына айналды. Прозалық, драматургиялық талантты кесек туындыларын айтпағанда, «Күй», «Күйші», «Құлагер» сияқты классикалық шығармалар тудырды. Ілияс поэзиясы - ойға - қанат, сезімге нәр беретін, ешқашан ескірмейтін, мәңгі жас поэзия.

Қазақтың Абайдан кейінгі замандағы аса дарынды да арынды ақыны Ілияс Жансүгіровті, әдетте, өзі шалқар шабыт, керемет құштарлықпен көсіле жырлаған Ақан серінің Құлагеріне ұқсастырады. Айтты-айтпады, екеуінің дүлдүлдігінде ғана емес, тағдыр-талайында, қайғылы өлімдерінде де ұқсастық бар. Бәйгенің алдын бермейтін қас жүйріктерге ғана тән намыскерлікпен жанын сала зымырап бара жатқан Көктүйғынды омыраулап, кең тыныспен жүйткіп келе жатқан Құла пырақ межелі жер - Жыландысайға еңкейісте, үстіндегі баланың тізгінін босатып, тақымын сәл қымтып қалуы мұң екен, жұлдыздай аға жөнеледі. Сол сәтте қалтарыстан тап берген қарақшы кер құланы маңдайдан айбалтамен періп өтеді де, қайран тұлпар қара жер қақ айырылғандай гүрс етіп құлап қала береді. Кемеліне келіп,

ақындық бәйгесінде арындап алға шыққан шағында Ілияс та тоталитарлық жүйенің құрбаны болып, мұрттай ұшты. Әйтсе де әмбебап дарын айналасы 10 жылда проза мен драматургияда, әсіресе поэзияда әдебиетіміздің алтын қорына жататын айтулы туындылар беріп, артына аса мол көркем мұра қалдырды.

Ілиястың шығармашылығы көп қырлы, алуан сырлы. Ол поэзия, проза, драма саласында өнімді еңбектеніп, өзіндік қолтаңбасы айқын көркем шығармалардың маржан шоғырын дүниеге келтірген құнарлы да тегеурінді қаламгер. Оның шығармаларына арқау болған тақырып өрістері де алуан түрлі. Поэзия, проза, драма салаларындағы шығармаларына өзі ғұмыр кешкен ортадағы нақтылы өмір көріністерінен бастап, тарихи тақырыпқа дейін арқау болып отырады. Қандай тақырыпқа қалам тербесе де ел қамы, халық тағдыры, ұлттың болмыс қасиеті оның шығармаларының алтын арқауы.

Ақын ретінде Ілияс шығармаларының шоқтықты шыңы оның поэмалары. Оның қаламынан туған «Күй», «Дала», «Күйші», «Құлагер» сияқты он беске жуық көлемді поэмалары қазақ поэзиясының інжу маржаны болып табылады. Ол қазақ әдебиетінде поэма жанрын түр мен мазмұн жағынан анағұрлым байытып, халық болмысын асқақтатын рухты ситуацияларға ден қоя білді. Оның поэзиясында эпикалық серпін мен лирикалық сезім мінсіз тоғысып, ақынның дара қолтаңбасы айғақтап отырады.

Ілияс Жансүгіровтың прозалық шығармаларының ішіндегі көлемдісі «Жолдастар» романы. Мұнда қазақ сахарасындағы еңбек адамдарының тұрмыс тіршілігін, азаттықты көксеген арман аңсарын, 1916 жылғы ұлт азаттық көтерілісінің дүмпуін суреткерлікпен ашып көрсетеді.

Ілиястың драма саласындағы «Кек», «Түрксіб», «Исатай Махамбет» сияқты туындылары да қаламгер дарынына айғақ шығармалар. Ол әдебиет сыны мен аударма саласында да өнімді еңбектенді. А.С. Пушкиннің көптеген өлеңдеріне қоса, «Евгений Онегин» романын қазақ тіліне алғаш рет толық аударды. Сондай ақ, М.Ю. Лермонтовтың, А.М. Горькийдің, Н.А. Некрасовтың, В.В. Маяковскийдің көптеген шығармаларын қазақ тіліне аударды.

Ілияс Жансүгіров қазақ сөз өнерінің поэтикасын кемелдендірген, көріктендірген қайталанбас дарын иесі. Оның шығармалары қазақ әдебиетін ұдайы көркемдіктің шырқау шыңына бастай беретін мәңгілік үлгі өнеге.

Әдебиеттер:

1. Аубакиров, Э. Рукописи не горят / Э.Аубакиров // Экспресс К. - 2017. - 22 апреля. - С. 5.
2. Бельгер, Г. Этюды о переводах Ильяса Джансугурова / Г.Бельгер. - Алматы: Гылым, 2001. - 258 с.
3. Воспоминания о Илиясе Жансугурове: коллектив авторов. - Алматы: Жазушы, 1994. - 192 с.
4. Даниярова, С.А. Ілияс Жансүгіровтің «Күй» поэмасы / С.А.Даниярова // Әдебиет Қазақстан мектебінде. - 2013. - №5. - Б. 24-26.
5. Джансугуров, И. Избранное / И.Джансугуров. - Алма-Ата: Жазушы, 1984. - 272 с.
6. Джансугуров, И. Кулагер : отрывки из поэмы. / И.Джансугуров. - Алма-Ата: Жалын, 1983. - 32 с.
7. Джансугуров, И. Поэмы / И.Джансугуров. - Алма-Ата: Жалын, 1983. - 192 с.
8. Джансугуров, И. Рассказы и фельетоны / И.Джансугуров. - Алма-Ата: Казгослитиздат, 1958. - 189 с.
9. Джансугуров, С. Славный сын казахского народа / С.Джансугуров // Мысль. - 2013. - №7. - С. 54-55.
10. Джансугуров, И. Собрание сочинений: В 5-ти т. Стихи. Т.1. / И.Джансугуров. - Алма-Ата.: Жазушы, 1986. - 328 с.
11. Джансугуров, И. Стихи. Поэмы / И.Джансугуров; сост. И.И.Джандосова-Джансугурова. - Астана: Ценные бумаги, 2001. - 210 с.
12. Джансугуров, И. Стихотворения и поэмы / И.Джансугуров, С.Сейфулин. - М.: Сов.писатель, 1973. - 680 с.
13. Джансугурова-Джандосова, И. История архива Ильяса Джансугурова / И.Джансугурова-Джандосова // Фатима: Дневники, воспоминания, стихи, статьи, интервью / сост. М.Жанузакова. - Алматы, 2010. - С. 182-186.
14. Джуанышбеков, Н. Ильяс Жансугуров (1894-1938): очерки о

жизни и творчестве / Н.Джуанышбеков. - Астана: Искандер, 2006. - 56 с.

15. Жансүгүров, И. Букен, стрелок: рассказы / И.Жансүгүров. - Алма-Ата.: Жазушы, 1965. - 84 с.
16. Қаңарбаева, Б. Күйдегі әмір ақиқат / Б.Қаңарбаева // Вестник университета Кайнар. - 2015. - №3. - Б. 22-35.
17. Малаева, Н.М. Жансүгіров және фольклор / Н.М.Малаева // Изденіс = Поиск. - 2013. - №2. - Б. 46-52.
18. Сағымбекова, Б. І.Жансүгіров «Құлагер» поэмасы / Б.Сағымбекова // Сыныптағы тәрбие. - 2014. - №4-5. - Б. 22-23.
19. Хамай, Ж. Алашорда және Ілияс Жансүгіров / Ж.Хамай // Самопознание. - 2013. - №4. - Б. 60-64.

23 тамыз

Қазақ ақыны, ҚР еңбек сіңірген қайраткері Ақұштап Бақтыгерееваның туғанына 80 жас (1944)

Ақұштап Бақтыгереева 1944 жылғы 23 тамызда Батыс Қазақстан облысының Ақжайық ауданында дүниеге келген. Қазақтың «жайықтың ақ шағаласы» атанған ақын қызы.

А. Бақтыгерейқызы 1966 жылы Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық институтының Филология факультетін бітірген.

Еңбек жолын 1966 жылы Батыс Қазақстан облыстық «Орал өңірі» газетінде әдеби қызметкері болып бастады. 1966-1971 жылдары аралығында Талдықорған облыстық «Октябрь туы», республикалық «Қазақ әдебиеті» газеттерінде әдеби қызметкер, 1971-1972 жылдары аралығында «Қазақфильм» киностудиясында

редактор, 1972-1975 жылдары аралығында «Жұлдыз» журналында әдеби қызметкер, 1975-1981 жылдары аралығында «Жазушы» баспасының аударма редакциясында редактор қызметтерін атқарған. Бүгінде Қазақстан Жазушылар одағының Батыс Қазақстан облысындағы филиалының директоры.

А. Бақтыгерейқызының «Өрімтал» атты тұңғыш өлеңдер жинағы 1967 жылы жарық көрді. 1969 жылы «Наз», 1971 жылы «Қанышым - іңкәрім», 1973 жылы «Сені ойлаймын», 1975 жылы «Ақ қанат», 1978 жылы «Бақыт әні», 1980 жылы «Жайық қызы», 1981 жылы «Белокрылая», 1985 жылы «Ақжелең», 1990 жылы «Сүмбіле» атты кітаптары, 2001 жылы «Ақ шағала» атты таңдамалы жыр жинағы және 2004 жылы «Лебединая верность» атты жинағы жарық көрді. Ол Сильва Капутикян, Анна Ахматова, Вероника Тушнова сынды ақындардың өлеңдерін қазақ тіліне аударған. Көптеген ән мәтіндерінің авторы.

А. Бақтыгерееваның азаматтық үні «Трибун-ақын», «Ақ Жайықтың көз жасы», «Елдің елдігі - бірлігі», «Оралдағы ойран» сияқты өлеңдерінде айқын көрінді. Туған елге деген сүйіспеншілік, ана тілі тағдыры ақын поэзиясының негізгі арқауы. Ақұштап Бақтыгерейқызының шығармалары поэтикалық қуатымен, тілінің шырайлылығымен қазақ поэзиясына жаңа өрнек алып келді.

Қазақ поэзиясына соны серпін, өзіндік өрнек әкелген А. Бақтыгереева «Құрмет» орденімен, «Қазақстан Республикасының тәуелсіздігіне 10 жыл», «Астанаға 10 жыл», «Қазақстан Республикасының тәуелсіздігіне 20 жыл», «ҚР Конституциясына 20 жыл», «Қазақстан Республикасының тәуелсіздігіне 25 жыл» мерекелік медальдарымен, «Желтоқсан оқиғасына 30 жыл» құрметті төсбелгісімен және Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті - Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың «Алғыс хаттарымен» марапатталған. Ол - Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері, ҚР Президенттік стипендиясының және Халықаралық «Алаш» әдеби сыйлығының иегері, Орал қаласының «Құрметті азаматы».

Әдебиеттер:

1. Айтөлен, Ә. Ақын деген - дауыс бермей-ақ сайланған халық депутаты: А. Бақтыгереевамен сұхбат // Айқын. - 2007. - 30 қараша. - Б. 3.
2. Әшірбаев, Б. «Кептер кептермен, қарға қарғамен ұшады»: А. Бақтыгереевамен сұхбат // Қазақ әдебиеті. - 2008. - 18 шілде. - Б. 4.
3. Бақтыгереева, А. Ақ желең. Жыр жинағы. - А., Жазушы, 1985.
4. Бақтыгереева, А. Ақ шағала: өлеңдер // Қазақ. - 2007. - 22 маусым. - Б. 6-7.
5. Бақтыгереева, А. Ана тілін білмейтін қазақ мен үшін мүгедек қазақ // Тіл. - 2008. - №1. - Б. 52.
6. Бақтыгереева, А. Жайық қызы. Өлеңдер. - А.: Жазушы, 1980.
7. Бақтыгереева А. Из писем к матери: стихи // Приуралье. - 2004. - 18 сентября.
8. Бақтыгереева, А. Рұқсат беруіңізді өтінем / А.Бақтыгереева // Қазақ әдебиеті. - 2012. - №1. - 6-12 қаңтар. - Б. 1, 3.
9. Бақтыгереева, А. Сені ойлаймын. Өлеңдер. - А., Жазушы, 1973.
10. Бақтыгереева, А. Сүмбіле. Өлеңдер. - А.: Жазушы, 1990.
11. Бияшева, Г. Ақынға туған жердің төрі дайын / Г.Бияшева // Орал өңірі. - 2011. - №144-145. - 15 желтоқсан. - Б. 10.
12. Жазықсай, Т. Ақынға туған жердің төрі дайын: Ақұштап Бақтыгереева туралы бір үзік сыр // Орал өңірі. - 2003. - 16 қазан.
13. Нариков, А. Белокрылая: Поэтессе Ақұштап Бақтыгереевой - 60 лет // Приуралье. - 2004. - 18 сентября.
14. Нықмұқанова, А. «Елге пайдам тисе деймін»: А.Бақтыгереевамен сұхбат // Орал өңірі. - 2008. - 24 сәуір. - Б.5.

13 қазан

**Тілші-ғалым Отаралы Бүркітовтың туғанына 70 жыл
(1954-2005)**

Бүркітов Отарәлі (13.10.1954 жылы туған, Қаратөбе ауданы) - тілші-ғалым, филология ғылыми кандидаты (1995), доцент (1997). Орал педагогика институтын (1979), ҚазМУ-дің аспирантурасын (1985) бігірген. Орал педагогика институттында оқытушы, аға оқытушы, кафедра меңгерушісі (1989-93), факультет деканы (1993-95), Батыс Қазақстан Гуманитарлық Университетінің оқу ісі жөніндегі проректоры (1996-1999) қызметтерін атқарған. 1999-2001 ж. әл-Фараби атындағы, ҚазМУ-дің аға ғылыми қызметкері. Қазір Батыс Қазақстан гуманитар. академиясының оқу және ғылыми жұмыстар жөніндегі проректоры. Ғылыми жұмыстары қазақ тілінің тарихы, теориясы, стилистикасы, қазіргі қазақ көркем шығармаларының тілі, түркітану мәселелерін зерттеуге арналған. Бүркітов - алғашқы қазақ тіл білімі өкілдерінің бірі, көрнекті ғалым Қ.Жұбанов ілімін республикалық деңгейде насихаттаушы, 80-ге жуық ғылыми еңбек авторы.

Әдебиеттер:

1. Батыс Қазақстан облысы: энциклопедия. - Алматы: «Арыс» баспасы, 2002. - Б. 212.
2. Гурьева Г. Глава восьмая. История в лицах // Гурьева Г. Долгий путь вуза. - Уральск: «Полиграф-сервис», 2020. - С. 261.

15 қазан

**Белгілі қазақ ақыны, мемлекет және қоғам қайраткері
Сәкен Сейфуллиннің туғанына 130 жыл
(1894-1938)**

Сәкен (Сәдуақас) Сейфуллин (1894-1938) қазақтың атақты ақыны, жалынды жазушысы, дарынды драматург, білікті ұстаз, мемлекеттік қайраткері, Қазақстанның қазақ әдебиетінің негізін қалаушылардың бірі. Қазақ КСР-інің Халық Комиссарлары Кеңесінің алғашқы төрағасы болған.

Қарағанды облысы Ақадыр (қазіргі Шет ауданы) ауданы Қарашілік қыстағында дүниеге келген. Нілдідегі орыс-қазақ, Ақмоладағы бастауыш приход мектебінде, қалалық үш класты училищеде оқыған.

1914 жылы Қазан қаласында «Өткен күндер» деп аталған тұңғыш өлеңдер жинағын бастырып шығарған. Омбыдағы қазақ жастарының «Бірлік» қауымы басшыларының бірі болған. 1917 жылы Бұғылыда мектеп ашып, орыс тілінен сабақ берген. 1918 жылғы сәуірде «Жас қазақ марсельезасын» жазып, 1 мамырда «Бақыт жолында» атты пьесасының беташар қойылымын көрсеткен.

Ақтар көтеріліс жасап, Ақмола совдепшілерін тұтқынға алған. Сәкен Сейфуллин атаман Анненковтың «азап вагонынан», 1919 жылғы сәуірдің 3-де адмирал Колчактың Омбыдағы түрмесінен қашып шыққан. 1920 жылғы мамырдың 7-де Ақмолаға қайтып оралып, атқару комитеті төрағасының орынбасары және әкімшілік бөлімінің меңгерушісі болған. Осы жылғы қазанның 4-де Қазақ Кеңес Автономиялық Республикасын жариялаған Кеңестердің Бірінші Құрылтай съезі делегаты болып қатысқан, Орталық Атқару Комитеті Президиумының мүшесі болып сайланған. Жер-су комиссиясының жұмысына және баспасөз ісіне басшылық жасаған. «Еңбекші қазақ» газетінің редакторы, халық ағарту комиссарының орынбасары, Қазақ КАСР Халық Комиссарлары Кеңесінің Төрағасы, Халық ағарту комиссариаты жанындағы ғылым Орталығының төрағасы, Қазақстан пролетар жазушылары

ассоциациясының басшысы, БК(б)П Қазақстан Өлкелік Комитетінің партия тарихы бөлімінің меңгерушісі, Қызылордадағы халық ағарту институтының, Ташкенттегі қазақ педагогикалық институтының директоры, «Жыл құсы» альманағы, «Жана әдебиет» журналы басшысы, Қазақтың мемлекеттік институтының доценті, «Әдебиет майданы» журналының редакторы, Қазақтың коммунистік журналистика институтының профессоры қызметтерін атқарған. Осы кезде жаңа өмір жолында күреске шақырған «Асау тұлпар» өлеңдер жинағы, «Бақыт жолына», «Қызыл сұңқарлар» атты пьесалары, «Домбыра», «Экспресс», «Тұрмыс толқынында» атты поэтикалық жинақтары жарық көрген. Жаңашыл ақын поэзия мен драматургияға көп жаңалықтар енгізді. Өлеңнің түрі мен мазмұнында түбегейлі өзгеріс жасап, қазақ халқының поэтикалық дәстүрін дамытты.

С.Сейфуллин өмірде де, әдебиетте де белсенді күрескер болды. «Көкшетау», «Қызыл ат» дастандарында заманалық мәселелер көрсетілген. «Қызыл атта» 30-жылдардың бас кезінде Қазақстанның ауыл шаруашылығында орын алған асыра сілтеу оқиғалары сыналады. «Ақсақ киік», «Аққудың айрылуы» шығармаларында туған даланың табиғатын, адамның ішкі сезім күйлерін суреттейді.

С.Сейфуллин проза, драматургия, әдеби сын, әдебиеттану салаларында көрнекті еңбек етті. «Жұбату» әңгімесі - Сәкеннің қазақ әйеліне арналған алғашқы прозалық шығармасы. «Жемістер, «Біздің тұрмыс», «Сол жылдарда» туындыларында замандастар өмірі бейнеленген. С.Сейфуллин қазақ халқының патшалық езгіге қарсы күресін «Тар жол, тайғақ, кешу» атты тарихи-мемуарлық романында көрсетеді. Публицистика саласының дамуына қосқан еңбегі баға жетпес. Қазақтың ескі әдебиет нұсқауларын жинау, зерттеу, бастыру ісімен де шұғылданды. Оның қатысуымен «Қазақтың ескі әдебиет нұсқаулары», «Батырлар», «Ақан сері - Ақтоқты», «Ләйлі - Мәжнүннің» қазақша аудармасы жарық көрді. «Қазақ әдебиеті» кітабы - осы саладағы алғашқы зерттеу еңбектерінің бірі. Халық әдебиеті материалдарын мол жинап, пайдаланған бұл зерттеуінде қазақ ауыз әдебиеті үлгілерін жанрлық жағынан жіктеп, идеялық-көркемдік талдаулар жасайды. С.Сейфуллин қазақ әдебиетінен мектептерге оқулық жазу ісіне де қатысқан. Қазақ әдебиетінің кадрларын даярлауға көп күш салды, сол тұста әдебиетке келген қаламгерлер М.Қаратаев., К.Бекхожин, Ж.Саин, тағы басқалары

С.Сейфуллиннің көмегіне сүйенген. С.Сейфуллин олардың алғашқы кітаптарын бастыруға көмектесіп, алғысөздерін жазған. Жазушының шығармалары бірнеше рет шет тілдеріне аударылған. Ол 1936 жылы қазақ әдебиеті мен өнерінің Москвада өткен бірінші онкүндігіне қатысты. Қазақ жазушылары ішінен тұңғыш рет Еңбек Қызыл Ту орденімен марапатталған.

С.Сейфуллиннің өмірі мен шығармалары туралы С.Мұқановтың «Сәкен Сейфуллин» пьесасы, Ғ.Мүсіреповтың «Кездеспей кеткен бір бейне» повесі, Ә.Тәжібаев, А.Тоқмағанбетов, Қ.Бекхожин, тағы басқалардың поэмалары, Е.Ысмаиылов, С.Қирабаев, Т.Кәкішев, тағы басқа ғалымдардың әдеби зерттеулері, естеліктері жарық көрген. 1938 жылы қуғын-сүргінге ұшырап, Алматыда атылды. 1958 жылы ақталған.

С.Сейфуллин есімімен көптеген ауыл, елді мекендер, театр, мектеп, кітапхана, көшелер аталады. 1985 жылдан Целиноград қаласында (қазіргі Астана қаласы) С.Сейфуллин мұражайы жұмыс істеді.

Әдебиеттер:

1. Ақпасова, Б. Сәкен Сейфуллин Мұражайы / Б.Ақпасова // Қазақ әдебиеті. - 2012. - №25-26. - Б. 2
2. Кәкішұлы, Т. Сәкен аялаған арулар: эссе мен толғамдар / Т.Кәкішұлы. - А.: Атамұра, 2003. - 312 б.
3. Қирабаев С. Сәкен Сейфуллин / С.Қирабаев. - Алматы: Жазушы, 1974. - 432 с.
4. Қожахметова, Л. Сәкен Сейфуллин - қоғам қайраткері / Л.Қалымбетова // Мұғалім.kz. - 2012. - №1. - Б. 12-13.
5. Мұратқызы, Б. Сәкен неге әдеби айналыстан түсіп қалды? / Б.Мұратқызы // Халық сөзі. - 2012. - №61-62. - 3 тамыз.
6. Сейфуллин, С. Айша: Повести и рассказы / С.Сейфуллин. - Алма-Ата: Казгослитиздат, 1964. - 206 с.
7. Сейфуллин, С. Избранное: Стихи и поэмы / С.Сейфуллин. - М.: Худож. лит., 1987. - 399 с.
8. Сейфуллин, С. Тернистый путь: историко-мемуарный роман и рассказ / С.Сейфуллин; пер. с каз.яз. С.Талжанова, И.Щеголихина.- Астана: Аударма, 2011. - 480 с.
9. Сейфуллин, С. Хамит в погоне за бандитом: рассказ / С.Сейфуллин. - Алма-Ата: Жалын, 1985. - 64 с.

10. Сүйеуова, Г. Сәкен Сейфуллиннің «Көкшетау» поэмасы / Г.Сүйеуова // Қазақ тілі мен әдебиеті. - 2012. -№3. - Б. 52-56.
11. Уәкен А. Сәкен Сейфуллин / А.Кәкен. - Астана: Фолиант, 2009. - 384 б.

15 қараша
Қазақтың көрнекті жазушысы
Бейімбет Майлиннің туғанына 130 жыл
(1894-1939)

Бейімбет Жармағамбетұлы Майлин (1894-1938) - қазақтың көрнекті жазушысы, қазақ әдебиетін қалыптастырушылардың бірі. Сауатсыздықты толық жою ұранын алға тартты «Сауаттылығы төмендерге арналған оқу кітабын» (1929); «Күш» - сауаттылығы төмендерге арналған оқулықты (1930); «Жаңаша оқы және жаз» құралын (1931) және Ғабит Мүсіреповпен және А. Ситдыковпен бірге «Сауатсыздарға арналған әліппені» (1935-1936) жазып шығарды. Туып-өскен жері - қазіргі Қостанай облысының Таран ауданы. Бір жасқа толмай жатып әкесінен, алтыға шығарда шешесінен айрылған. Жетімдік зардабын шегіп, байларға жалданады. Алғаш ауыл молдасынан оқып сауат ашқан.

1911-1915 жылдар аралығында Троицк қаласындағы Уәзифа медресесінде, Қостанайдағы орысша қазақша мектепте, Уфадағы Медресе Ғалияда оқып білім алған. 1916-1919 жылдары мұғалім болады, жазу-шылықпен шұғылдана бастайды. «Қазақ», «Ауыл» газеттері мен «Айқап», «Садақ» журналдарына жазып тұрады. Бейімбет Майлин «Еңбекшіл қазаққа» «Еңбек туы» болып тұрған кезде-ақ атсалыса бастаған. Алғаш мақалала-рымен қатысқан ол

әдеби қызметкер, бөлім меңгерушісі, хатшысы да болған, редакторлыққа дейін өскен. Бірақ көп істемеген.

1920-1922 жылдары газетті жасауға алғаш шығарушылар алқасы басшылық жасап, кейін жекелеген тұлғалар келе бастаған тұста басылымға Бейімбет Майлин секілді жеті-сегіз адам жетекшілік еткені мәлім. Содан соң, «Еңбекші қазақ» (қазіргі «Егемен Қазақстан») газетінде қызмет істеп (1922-1923), Қостанайдағы губерниялық «Ауыл» газетінде шығарды (1925). 1925-1928 жылдары қайтадан «Еңбекші қазақ» газетінде қызмет істеп, Қазақтың пролетар жазушылары ассоцияциясын (ҚазАПП) ұйымдастыруға қатысты (1928-1932). Мұнан кейінгі 30-шы жылдарында «Социалистік Қазақстан» (қазіргі «Егемен Қазақстан») газетінде бөлім меңгерушісі, редактордың орынбасары, «Ауыл тілі», «Қазақ әдебиеті» басылымдарының бас редакторы болып істейді.

1938 жылы жазықсыз тұтқындалып, қызыл қырғын саяси репрессияның құрбаны болды.

Әдебиеттер:

1. БИ-АҒА: мемуары о Б.Майлине / сост., подгот. изд. Т.Бейискулов. - Алма-Ата: Жазушы, 1991. - 304с.
2. Қарағанды. Қарағанды облысы: энциклопедия. - Алматы: Атамұра, 2006.
3. Майлин, Б. Азамат Азаматыч: повесть / Б.Майлин. - Алма-Ата.: Казгосиздат, 1961. - 199 с.
4. Майлин, Б. Берень: повести / Б.Майлин. - Алма-Ата: Казгослитиздат, 1964. - 384 с.
5. Майлин, Б. Ел сыры: повестер, әңгімелер, өлеңдер, фельетондар / Б.Майлин. - А., 1994. - 352 б.
6. Майлин, Б. Красный флаг: романы, повести, рассказы, пьеса, фельетон и очерки / Б.Майлин. - Алма-Ата: Жазушы, 1979. - 384 с.
7. Майлин, Б. Многотомное собрание сочинений / Б.Майлин; сост. Т.А. Бейскулов. - Астана: Қазығұрт, 2013.
8. Т. 14: Повести. Рассказы / ред. В.Ан; худ. Н.Айымбет. - 384 с.
9. Т. 15: Роман. Повесть. Рассказы / ред. В.Ан; худ. Н.Айымбет. - 416 с.

10. Майлин, Б. Памятник Шуге: Рассказы / Б.Майлин; пер. с каз. Г.Бельгера и Ю.Домбровского. - Астана: Аударма, 2003. - 88 с.
11. Майлин, Б. Первая жертва: литературное издание / Б.Майлин. - Алматы.: Рауан, 1994. - 254 с.
12. Майлин, Б. Рыжая полосатая шуба: повести и рассказы / Б.Майлин; пер. с каз. Г.Бельгера и Ю.Домбровского. - Астана: Аударма, 2009. - 472 с.
13. Майлин, Б. Шұғаның белгісі: әңгімелер / Б.Майлин. - А.: Атамұра, 2003. - 259 б.
14. Майлин, Б. Шұғаның белгісі: повестер, әңгімелер / Б.Майлин. - Астана, 1999. - 364 б.
15. Майлин, Б. Шұғаның белгісі: хикаят, әңгімелер / Б.Майлин. - А.: Раритет, 2006.
16. Орысша-қазақша түсіндірме сөздік: Педагогика / Жалпы ред. басқ. э.ғ.д., профессор Е. Арын. - Павлодар: «ЭКО» ҒӨФ, 2006. - 482 б.

24 желтоқсан

М. Өтемісов ат. БҚУ ректоры, биология ғылымдарының кандидаты, профессор,

Нұрлан Хабибуллаұлы Серғалиевтың туғанына 55 жыл (1969)

Серғалиев Нұрлан Хабибуллаұлы 1969 жылы Батыс Қазақстан облысы Тасқала ауданының Тасқала ауылында қарапайым ауыл мұғалімдер отбасында дүниеге келген.

1985 жылы Белоглин орта мектебін бітіріп, сол жылы Орал ауылшаруашылық техникумына оқуға түсті. 1989 жылы техникумды үздік бітіреді. 1989 жылы К.А. Тимирязев атындағы

Мәскеу ауылшаруашылық академиясына «Агрария» мамандығы бойынша оқуға түсіп, 1994 жылы аталған оқу орнына гроэколог жоғары кәсіби біліктілігі бойынша үздік аяқтайды. 1994 жылы Жалпы ресейлік ҒЗИ-дың тыңайтқыш және агротопырақтану бөлімінің күндізгі аспирантурасына түсіп, аспирантураны сәтті аяқтап, биология ғылымдарының кандидаты ғылыми дәрежесін алып шығады. 1998 жылы аспирантураны тәмамдап, туған жері Орал қаласына оралады. 1998 жылы тамызда еңбек жолын Батыс Қазақстан агротехникалық университетінде аға оқытушылықтан бастап, кейін кафедра меңгерушісі, агробизнес және экология факультетінің деканының орынбасары, ғылыми зерттеу институтының директоры, университеттің Ғылыми ісі жөніндегі проректоры сынды қызметтерді атқарды. 2014-2017 жылдары Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан агротехникалық университетінің ректоры болып қызмет етті.

Серғалиев Нұрлан Хабибуллаұлы биология бағытындағы 150-ден астам ғылыми мақалалардың, сондай-ақ микробиология, ихтиология, биоалуантүрлілікті сақтау бойынша 5 патенттің авторы.

2015 жылы Қазақстанда бекіре балығының өндеу мен өндірудің ғылыми-техникалық негіздері және инфрақұрылымын құру бағытындағы ғылыми-зерттеу жұмыстары үшін ғылым мен техника саласындағы әл-Фараби атындағы Мемлекеттік сыйлыққа ие болды.

Серғалиев Нұрлан Хабибуллаұлы төмендегідей мемлекеттік марапаттар, құрметті атақтар мен көтермелеулерге ие:

2003 жылы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің алғыс хатымен марапатталған;

2006 жылы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің «Тәуелсіз Қазақстанның рухани және әлеуметтік даму жолында жеткен жетістігі және оның гүлденуіне қосқан үлесі үшін» Құрмет грамотасымен марапатталған;

2007 жылы «ЖОО үздік оқытушысы» мемлекеттік грантының иегері;

2009 жылы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің «Қазақстан Республикасы білім саласының

құрметті қызметкері», ал 2010 жылы «Қазақстан Республикасы ғылымын дамытуға қосқан үлесі үшін» төсбелгісімен марапатталған;

2013 жылы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің «Жас ұрпақты тәрбиелеуге қосқан үлесі, білім жүйесін жетілдіруді дамытуға және көп жылдық еңбегі үшін» алғыс хатымен марапатталған;

2015 жылы «Қазақстан халқы Ассамблеясына 20 жыл» мерейтойлық медалімен, сондай-ақ осы жылы Қазақстан Республикасының ғылым мен техника саласындағы әл-Фараби атындағы Мемлекеттік сыйлыққа ие болды.

Серғалиев Нұрлан Хабибуллаұлы қоғамдық жұмыстарға белсенді атсалысатын және өзіндік ұстанымы бар азамат. Ол облыстық маслихаттың депутаты, «Нұр Отан» партиясының мүшесі, аң аулау және балық шараушылығы алқаптарын табиғатты пайдаланушыларға бекіту мемлекеттік комиссиясының мүшесі, сондай-ақ «Нұр Отан» партиясының аграрлық сұрақтар бойынша тұрақты төрағасы, «Рухани жаңғыру» қоғамдық сананы жаңғырту бағдарламасы жобасын жүзеге асырумен орындалуы бойынша БҚО эксперттік комиссиясының төрағасы; БҚО бойынша субсидияларды бөлу бойынша мемлекеттік комиссиясының мүшесі, облыстық бюджет негізінде ЖОО-ға гранттарды бөлу комиссиясының мүшесі, сонымен қатар Оралқаласы №7 жалпы орта мектебінің Қамқорлық Кеңесінің мүшесі және «Облыстық клиникалық аурухананың» шаруашылық Бақылау кеңесінің мүшесі сынды қоғамдық жұмыстарды атқарады.

Әдебиеттер:

1. Аквакультура: монография / Н.Х.Серғалиев, Б.Т.Сариев, А.Н.Туменов. - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2014. - 172 с.
2. Гидрохимическая характеристика поверхностных вод бассейна реки Елек / Н.Х.Серғалиев, К.М.Ахмеденов, М.Ж.Толлеуова, Ә.Б.Кішібекова // Труды университета. - №3(68). - 2017. - С. 112-117.

3. Жасанды орта жағдайында өсірілетін орыс бекіресі (ACIPENSER GUELLENSTAEDTIL) қанының морфологиялық көрсеткіштері / Н.Х.Серғалиев, А.Н.Туменов, А.Т.Токтамысова, Ж.Ж.Рамазанов // «ЭКСПО-2017 арналған «XXI ғасырдағы жастардың рөлі» атты студенттер мен магистранттардың республикалық-практикалық конференциясының материалдары». - 1 бөлім. - 2016. - С. 437-442
4. Осетровые Казахстана - современное состояние и перспективы сохранения: монография / Н.Х.Серғалиев, С.Р.Тимирханов, Н.С.Бектурганов, А.А.Зейнуллин, Д.А.Идрисов, А.В.Ким. - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2014. - 128 с.
5. Особенности формирования и содержания ремонтно-маточных стад осетровых рыб Урало-Каспийской популяции в регулируемых условиях: монография / Н.Х.Серғалиев, А.Н.Туменов, Б.Т.Сариев, М.Ж.Шукуров, С.С.Бакиев. - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2017. - 165 с.
6. Оценка состояния водных ресурсов трансграничных рек Западного Казахстана / Н.Х.Серғалиев, К.М.Ахмеденов, С.Х.Абишева, А.Л.Кисметова // Вестник Казахской Национальной академии естественных наук. - №3-4. - 2017.
7. Оценка состояния водных ресурсов трансграничных рек Урало-Каспийского бассейна / Н.Х.Серғалиев, А.Р.Медеу, Н.А.Амиргалиев, С.К.Давлетғалиев, К.М.Ахмеденов // Охрана природы и региональное развитие: гармония и конфликты (к Году экологии в России): материалы международной научно-практической конференции и школы-семинара молодых ученых-степеведов «Геоэкологические проблемы степных регионов», проведённых в рамках XXI сессии Объединенного научного совета по фундаментальным географическим проблемам при Международной ассоциации академий наук (МАН) и Научного совета РАН по фундаментальным географическим проблемам, п. Партизанский Бузулукского района Оренбургской области, 01-

- 05 октября 2017 года. - Т. I.: сб. науч. трудов. - Оренбург: Институт степи УрО РАН, 2017. - 324 с.
8. Оценка эффективности применения комбинированной технологии определения стадии зрелости гонад осетровых рыб с помощью методов уз-сканера и биопсии по значениям коэффициента поляризации ооцитов / Н.Х.Сергалиев, А.Н.Туменов, Б.Т.Сариев, С.С.Бакиев // Новости науки Казахстана: научно-технический журнал. - Алматы, 2016. - №4(130). - С. 125-134.
 9. Разработка технологии сохранения редких и исчезающих видов осетровых рыб в условиях регулируемых систем (на примере шипа (*Acipenser nudi ventris* L., 1828) Урало-Каспийской популяции): монография / Н.Х.Сергалиев, М.Ж.Шукуров, А.Н.Туменов, Б.Т.Сариев. - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана 2017. - 120 с.
 10. Сібір бекіресі х орыс бекіресі буданы және сібір бекіресінің өсімі мен дамуын салыстырмалы сипаттау / Н.Х.Сергалиев, А.Н.Туменов, Ж.Ж.Рамазанов, А.Т.Токтамысова // Ғылым және білім. - 2016. - №2(43). - С. 63-65.
 11. Сравнительный анализ микробных сообществ контрастных почвенных типов в условиях различных фитоценозов / Н.Х.Сергалиев, Е.А.Иванова, Е.В.Першина, О.В.Кутова, А.Г.Нагиева, А.Т.Жиенгалиев, Н.А.Проворов, Е.Е.Андронов // Russian Journal Of Ecology. - 2018. - Vol. 49. - №1.
 12. Экологическое состояние рек Западно-Казахстанской области / Н.Х.Сергалиев, К.М.Ахмеденов, С.Х.Абишева, И.И.Гаврилина // Экология и промышленность Казахстана. - №4/52/. - 2016. - С. 16-19.

25 желтоқсан
Қазақ ақыны Фариза Оңғарсынованың
туғанына 85 жыл
(1939-2014)

Фариза Оңғарсынова (1939-2014) 25 желтоқсанда Гурьев (қазіргі Атырау) облысы Новобогат ауданына қарасты Манаш ауылында туған. 1961 жылы Гурьев мемлекеттік педагогикалық институтының тіләдебиет факультетін бітіріп, Балықшы ауданының Еркінқала, «Октябрьдің 40 жылдығы» қазақ орта мектептерінде мұғалім болып жұмыс істеген. 1966-1968 жж. Гурьев облыстық «Коммунистік еңбек» газетінің партия тұрмысы бөлімінде әдеби қызметкер міндетін атқарған.

1968-1970 жж. республикалық «Лениншіл жас» (қазіргі «Жас Алаш») газетінің Ақтөбе, Гурьев, Орал облыстары бойынша меншікті тілшісі болып еңбек еткен. 1970-1978 жж. республикалық «Қазақстан пионері» (қазіргі «Ұлан») журналының бас редакторы, 1978-2000 жылдары «Пионер» (қазіргі «Ақ желкен») журналының бас редакторы болып істеді. 2000-2004 жж. ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаты болды.

Алғашқы өлеңдері республикалық баспасөз беттерінде 1958 жылы, тұңғыш өлеңдер жинағы «Сандуғаш» 1966 жылы жарық көрген. «Алмас қылыш», «Тартады бозбаланы магнитім», «Сайраған Жетісудың бұлбұлымын», «Тыңдандар, тірі адамдар», «Қарғыс», «Қасірет пен ерлік жыры» поэмалары, «Үйім менің – Отаным», «Маңғыстау монологтары», «Революция және мен» өлең топтамаларының авторы. Көптеген шығармалары шет ел тілдеріне аударылған. Чили ақыны Пабло Неруданың «Жүректің төрт мезгілі» кітабын, орыс ақыны А.А.Блоктың «Нәпсі», «Куликов даласы», «Он екі жыл өткен соң», «Кармен», «Қарлы перде» өлең топтамаларын, сондай-ақ, Р.Ф.Казакованың,

Е.А.Евтушенконың, араб ақыны Әбдірахман әл-Хамисидің жекелеген шығармаларын қазақ тіліне аударған.

1984 жылы «Үйім - менің Отаным», «Маңғыстау монологтары», «Революция және мен» өлеңдері топтамалары үшін Қазақ КСР Мемлекеттік сыйлығының лауреаты атанды. Ленин комсомолы Орталық Комитетінің, Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің Құрмет Грамоталарымен, «Құрмет Белгісі», Парасат (2001) ордендерімен марапатталған. Республика мәдени-ағарту ісіне еңбегі сіңген қызметкер. Қазақстанның Халық жазушысы.

2015 жылы ақынның туған жерінде ескерткіш, 2015 жылы Астанада ақынның тұрған үйіне ескерткіш тақтайша орнатылды. 2016 жылы ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің қолдауымен «Сардар» баспасынан 12 томдық шығармалар жинағы жарық көрді. 2018 жылы Алматыда тұрған үйіне ескерткіш тақта орнатылды, көше берілді. 2018 жылы балаларының қолдауымен естеліктер жинағы жарық көрді. 2018 жылы Ақтөбе қаласында Ф.Оңғарсынова атындағы мектеп, 2019 жылы Астана қаласында Ф.Оңғарсынова атындағы көше, 2019 жылы Ақтау қаласында мектеп ашылды. 2019 жылы ақынның 80 жылдық мерейтойына орай «Шілде» және «Полдневный жар» кітаптары жарық көрді.

Шығармалары: Сандуғаш. Өлеңдер. А., «Жазушы», 1966; Маңғыстау маржандары. Өлеңдер. А., «Жазушы», 1969; Мазасыз шақ. Өлеңдер. А., «Жазушы», 1972; Асау толқын. Өлеңдер. А., «Жазушы», 1973; Көгершіндерім. Өлеңдер. А., «Жазушы», 1974; Биіктік. Очерктер. А., «Жазушы», 1975; Біздің Кәмшат. Повесть. А., «Жазушы», 1976; Сенің махаббатың. Өлеңдер. А., «Жалын», 1977; Шілде. Таңдамалы. А., «Жазушы», 1978; Нежность. Стихи. А., «Жалын», 1978; Тревоги. Стихи. М., «Молодая гвардия», 1979; Озарение. Стихи. М., «Советский писатель», 1980; Полдневный жар. Стихи. А., «Жазушы», 1980; Сұхбат. Өлеңдер. А., «Жазушы», 1983; Жүрек күнделігі. Таңдамалы. А., «Жалын», 1984; Дауа. Өлеңдер. «Жалын», 1985; Алмазный клинок. Стихи. М., «Художественная литература», 1984; Ожидание солнца. Стихи. М., «Молодая гвардия», 1985; Таңдамалы шығармалары. Екі томдық. А., «Жазушы», 1987; 10 томдық таңдамалы шығармалар жинағы.

Әдебиеттер:

1. Ақсұңқарұлы, С. Құбылыс / С.Ақсұңқарұлы // Жас Алаш. - 2013. - №43. - 4 маусым. - Б. 5.
2. Арцишевский, А. Тайна создания стихов Фаризы / А.Арцишевский // Central Asia Monitor. - 2010. - 29 января-4 февраля. - С. 10.
3. Гарифуллина, Д. Ф.Оңғарсынова. «Қазақтың дәстүрлері» / Д.Гарифуллина // Бастауыш сыныпта оқыту әдістемелігі. - 2013. - №2. - Б. 17-19.
4. Еңсепова, Г. Фариза Оңғарсынова аудармалары // Қазақ тілі мен әдебиеті. - 2007. - №8. - Б. 110.
5. Жұмамұратова, С. Фариза өлеңдерінің тілдік ерекшелігі / С.Жұмамұратова // Қазақ тілі мен әдебиеті орта мектепте. - 2012. - №2. - С. 16-17.
6. Кемелбаева, А. Дочь народа / А.Кемелбаева // Астана. - 2014. - №1. - С. 70.
7. Кемелбаева, А. Фариза ақын: «жерде ме екен бар ма екен кең даладай?! » / А.Кемелбаева // Ақиқат. - 2012. - №11. - Б. 106-109.
8. Куанышева, М. Запомните меня такой / М.Куанышева // Прикаспийская коммуна. - 2016. - 23 января. -№6. - С.8.
9. Михайлов, Р. Королева на постаменте славы / Р.Михайлов // Казахстанская правда. - 2016. - 11 марта. - С. 14.
10. Мұқанова, Р. Өлең-тағдыр: Ф.Оңғарсынова туралы // Егемен Қазақстан. - 2008. - 7 наурыз. - Б. 5.
11. Муфтиллаева, А.А. Ф.Оңғарсынова поэмаларының тілдік құрылысы / А.А. Муфтиллаева // Қазақстанның ғылыми әлемі. - 2012. - №3-4. - Б. 60-62.
12. Нугманова, С. Истинно национальный поэт / С.Нугманова // Огни Мангистау. - 2014. - 25 января. - №14/16. - С.3.
13. Оңғарсынова Фариза // Казахстан: национальная энциклопедия / гл. ред. Б.Аяган. - Алматы, 2006.- Т. 4. - С. 207; Д.Ашимбаев. Кто есть кто в Республике Казахстан: биографическая энциклопедия. - Алматы, 2006. - С. 741.
14. Оңғарсынова, Ф. Извилистая Стезя бизнеса или Любовь всему начало: докум. повесть / Ф.Оңғарсынова; пер. Е.Исаева. - Астана, 2008. - 136 с.

15. Онгарсынова, Ф. Лучом утренней зари... / Ф.Онгарсынова // Казахстанская правда. - 2012. - 2 декабря. - С. 1, 4.
16. Онгарсынова, Ф. Мое пожелание... / Ф.Онгарсынова // Businesswomen.kz. - 2008. - №6. - С. 102-105.
17. Онгарсынова, Ф. Невозможно в жизни повторенье...: Вербдюжья коллочка; Каспий и пустыня; Колодец; Завещание Каржау; Романтизм; Огланды; Юрта: стихи / Ф.Онгарсынова; пер.с каз. Т.Фроловский // Нива. - 2015. - №1. - С. 90-97.
18. Онгарсынова, Ф. Откровение: Лирика. Стихи. - Алматы: Казахстан, 1998. - 320 с.
19. Онгарсынова, Ф. Характер - это судьба: Беседа с народной поэтессой о творчестве / Ф.Онгарсынова // Казахстанская правда. - 2009. - 1 декабря. - С. 7.
20. Оңғарсынова, Ф. Әйел аты ұлылы•:өлең // Дала мен қала. - 2008. - 7 наурыз. - Б. 18.
21. Оңғарсынова, Ф. Бұл жырлар жазылмас еді-ау / Ф.Оңғарсынова // Тұмар. - 2014. - №5. - Б. 6-9.
22. Оңғарсынова, Ф. Дүниеден ерте кеткен дарынды жазушы, қаламдас бауырым Оралхан Бөкеевтің рухына / Ф.Оңғарсынова // Атамекен. - 2012. - №4. - Б. 6.
23. Оңғарсынова, Ф. Жақсы өлең / Ф.Оңғарсынова // Amanat. - 2014. - №1. - Б. 336-337.
24. Оңғарсынова, Ф. Мақатаев туралы жыр / Ф.Оңғарсынова // Парасат. - 2014. - №2. - ақпан. - Б. 5.
25. Оңғарсынова, Ф. Прикосновение: стихи. - СПб.: Славия, 2003.- 192 с.
26. Оңғарсынова, Ф. Туар деп алдан арман күн:өлеңдер // Ана тілі. - 2008. - 13 наурыз. - Б.10.
27. Оңғарсынова, Ф. Үлкен жүректі ақын еді // Алтын Орда. - 2007. - 13-19 желтоқсан. - Б. 10-11.
28. Рахымбаева, Н. Айқайлағанның бәрі батыр емес, сөз құрағанның бәрі ақын емес!: Ф.Оңғарсыновамен сұхбат // Нұр-Астана. - 2007. - 16-23 мамыр. - Б. 3.
29. Салимова, Л. Наследники Фаризы / Л.Салимова // Прикаспийская коммуна. - 2016. - 28 декабря. - №101. - С. 4.
30. Тоқсанбай, Ә. Жыр тамған жүрек: Ф.Оңғарсынованың поэзия кеші // Егемен Қазақстан. - 2008. - 1 сәуір. - Б. 16.

26 желтоқсан
Мемлекет қайраткері Тұрар Рысқұловтың
туғанына 130 жыл
(1894-1938)

Тұрар Рысқұлов (26 желтоқсан 1894, Жетісу облысы, Верный уезі Шығыс Талғар болысы – 10 ақпан 1938, Мәскеу) – мемлекет қайраткері. Оның әкесі Рысқұл Жылқыайдарұлы 19 ғасырдың 80-жылдары патша әкімшілігінің озбырлығына шыдамай Сырдария облысының Черняев

уезінен (қазіргі Оңтүстік Қазақстан облысы Түлкібас ауданы) Верный уезіне қоныс аударып келген болатын. Жаңа қонысында да әділетсіздік көрген Рысқұл 1904 жылы желтоқсанда халыққа тізесі батқан Саймасай Үшкемпіров деген болысты атып өлтіреді. Түрмеде жатып өш алушылардың жалғыз ұлы Тұрарғазияны тиер деп қауіптенген ол оны өзінің қасына алдыртады. «Түрме баласы» аталған Рысқұлов түрме үйлерін сыпырып, бастықтың атын айдап жүріп орыс тілін үйренеді. Әкесі 10 жылға сотталып Сахалинге жер аударылған соң Рысқұлов – «Қырғызбаев» деген жалған фамилиямен нағашыларының қолына келіп, Меркідегі орыс-түземдік бастауыш мектепте оқиды. Мұндай аралас мектептер белсенді миссионерлік мақсат ұстанған болатын. Әкесімен бірге Верный қаласының түрмесінде болған кезінде түрме бастығы Приходько жас Рысқұловты шоқындыруға әрекеттенсе, Меркідегі шәкірт кезінде де осындай әрекет оның алдынан тағы дашығады.

1910 жылы Рысқұлов Пішпектегі 1-дәрежелі ауыл шаруашылығы мектебіне қабылданып, оны 1914 жылы қазан айында бау-бақша өсіруші мамандығы бойынша бітіріп шығады. Бұл мектепті үздік бітірген оған Самара қаласындағы орта дәрежелі ауыл шаруашылығы училищесіне түсу үшін арнайы жолдама беріледі, бірақ училище директоры «қазақ – көшпелі, оған жер өңдеуді оқудың қажеті жоқ», – деп қабылдамай қояды.

Тауы шағылған Рысқұлов 1915 жылы Ташкенттегі мұғалімдер семинариясына түсуге тырысады, бірақ оны мұнда да «бұратана» деген сылтаумен қабылдамайды. Ақыры ол оқу министріне арыздана жүріп, арнайы рұқсатпен емтихан тапсырады да, оқуға қабылданады. Күн көру үшін оқумен қатар Ташкент қаласының іргесіндегі Красноводск тәжірибе алаңында бағбан болып істеді.

1916 жылы жазда қазақ даласында ұлт-азаттық көтеріліс басталған кезде Рысқұлов оқуын тастап, Әулие атау езіндегі Меркі ауылына аттанды. Ол Меркіге келген кезде халық ашық баскөтерулерге шығып, жер-жерде қарулы қақтығыстар өрши бастаған болатын. Ол Аққоз Қосанұлы бастаған көтерілісшілердің іс-әрекетіне ұйымдық сипат беріп, саясибағдар сілтеді. Меркідегі көтерілістің өршіген кезінде Рысқұловты патша әкімшілігі тұтқындайды, бірақ оның іс-әрекетінен кінә таба алмай босатып жіберуге мәжбүр болады. 1917 жылғы Ақпан төңкерісінен кейін көктемде Рысқұлов Меркіге оралып, онда «Қазақ жастарының революциялық одағын» құрады. Осы жылы жазда Рысқұлов РСДЖП құрамына мүше болып қабылданды.

1918 жылы сәуірде Әулиеата уездік кеңесінің атқару комитеті төрағасының орынбасары болып сайланып, өз күшжігерін ашаршылыққа ұшыраған халықты төніп тұрған ажал тырнағынан арашалап қалуға, орыстар мен қазақтардың арасындағы қарым-қатынасты реттеуге, кеңестерге жергілікті халық өкілдерін көптеп тартуға жұмсады. Әулие ата уездік төтенше комиссия ұйымдастырып, қарулы отрядпен бірге уезді аралап, орыстар мен қазақтардың өзара қырқысын тиюға, контрибуция ретінде тартылып алынған қазақтардың мал-мүліктерін өздеріне қайтарып бергізуге тырысты. Рысқұловтың ықпалымен Әулие ата уездік кеңесінің құрамы мен жұмыстәсілі тез өзгере бастады.

1918 жылы 21 сәуірде уездік кеңестің мүшелігіне қазақтар арасынан депутаттар сайлау мақсатымен Әулие ата қаласында Рысқұлов ұйымдастырған қазақтардың жиыны болып өтті. Жиналыстың шешімі бойынша Әулие ата уездік кеңесінің 26 мүшесінің 15-і жергілікті халық өкілдері болды. Рысқұловтың

жетекшілігімен Әулие ата қаласы маңында қоғамдық тамақтандыру орындары ұйымдастырылып, онда 20 мың адамға дейін ашыққан қазақтар тамақтандырылды.

1918 жылы шілдеде Әулие ата уездік кеңесінің атқару комитеті төрағасы болып сайланды. Уездік кеңестің сан түрлі қызметін ұйымдастыра отырып, Рысқұлов бұрынғысынша негізгі күш-жігерді ашаршылықпен күрес ісіне бағыттады. Сырттан келер көмектің жоқтығы оны тек ішкі резервтерді тиімді пайдалана білуге мәжбүр етті. Рысқұлов Әулие ата қаласының 52 орыс капиталісіне ашаршылыққа ұшыраған халықтың пайдасына 3 млн. сом салық төлеттірді.

1918 жылы қыркүйекте Рысқұлов Түркістан автономиялы Республикасының Денсаулық сақтау халық комиссары болып тағайындалды. Бұл комиссариатқа денсаулық ісімен шұғылданумен қатар аштықпен күресу міндеті де тапсырылған еді. Аштықпен күресуге Денсаулық сақтау халық комиссариатының күш-қуаты мүлдем жеткіліксіз болатын. Сондықтан да Рысқұлов аштықпен жүйелі түрде күресу үшін, құрамына түрлі комиссариаттардың өкілдерікіретін арнайы ұйым құруды талап етеді.

Осыған орай 1918 жылы 28 қарашада ерекше Орталық Комиссия ұйымдастырылып, оның төрағасы болып Рысқұлов тағайындалды. Рысқұлов басшылық еткен ерекше комиссия Түркістан автономиялық республикасының 19 уездері мен қалаларында 923 мың адамға арналған тамақтандыру орындарын ашты.

1919 жылы 14 наурызда Түркістан Республикасы кеңестерінің 7 съезінде Орталық атқару комитеті төралқасы төрағасының орынбасары болып Рысқұлов сайланды. Осы жылы 14-31 наурыз аралығында Ташкент қаласында болып өткен Түркістан КП-ның 2 конференциясында ОК жанынан Мұсылман бюросын құру туралы шешім қабылданды. Рысқұлов Мұсылман бюросы қызметін жандандыра түсу мақсатымен оның ұйымдастыру, редакция-баспа, мәдени-ағарту және әскери бөлімшелерін құрды.

1919 жылы шілдеде Түркістан Республикасы атқару комитеті Әулие ата және Черняев уездеріндегі саяси-әлеуметтік және ұлтаралық қарым-қатынас жайымен танысу үшін онда арнайы комиссия аттандырды. Рысқұлов төрағалық еткен бұл комиссия Әулиеата атқару комитетінің мүшелерін өз міндеттерін іске асыра алмағаны үшін қатаң сынға алып, бұл комитеттің таратылғанын жариялады. Осыдан кейін Әулие ата уездік атқару комитетінің орнына Түркістан атқару комитетінің шешімімен Әулие ата уездік уақытша Революциялық комитет ұйымдастырылды.

1920 жылы 21 қаңтарда Рысқұлов Түркістан Орталық атқару комитетінің төрағасы болып сайланды. Ол атқару комитетін Түркістанның тарихи-объективті жағдайы мен ерекшелігін басшылыққа алып жұмыс істейтін органға айналдырды, жергілікті халықтардың құқығын қорғайтын ұйым дәрежесіне көтерді. Атқару комитетінің төрағасы ретінде Түркістан Республиканың Конституциясына сай берілген құқықтарын пайдалана отырып орыс шаруаларының қарусыздандырылуына, олардың экономикалық жағдайының жергілікті халықтың әлеуметтік-экономикалық жағдайларымен теңестірілуіне, орыс шаруалары мен казактардың көшпелі халықтардан тартып алған жерлерін иелеріне кері қайтаруларына қолжеткізді. Ол Түркістан Республиканың саяси-мемлекеттік егемендігі жолында табанды күрес жүргізді. Республиканы түркі тілдес халықтардың ұлттық мемлекетіне айналдыруға, республика егемендігіне, яғни саяси, экономикалық, дипломатиялық, әскери және мәдени мәселелер бойынша нақты болуы тиіс дербестік құқықтарына ие болуға бар күш-жігерін жұмсады.

1924 жылы 4 ақпанда РКП(б) ОК шешіміне орай Рысқұлов Коминтерн атқару комитетінің құрамына қызметке жіберілді. Коминтерн атқару комитетінің Орталық-Шығыс бөлімі меңгерушісінің орынбасары болып бекітілді. 1924 жылы жазда Коминтерн атқару комитетінің Монғолиядағы өкілетті өкілі болып тағайындалды. Ол онда Моңғол Халық Республикасының аяғынан нық тұрған мемлекеттік ретінде қалыптасуына зор еңбексіңірді. Ол Моңғолия Конституциясының жобасын әзірлеуге атсалысты.

Моңғолия астанасының атын Уланбатор (Қызылбатыр) деп қоюды ұсынған Рысқұлов болатын. 1926 жылы наурызда Рысқұлов Қазақстанға жіберіліп, Қазақ өлкелік БК(б)П комитетінің Баспа бөлімінің меңгерушісі қызметіне тағайындалды. Осы жылы 19 сәуірде Рысқұлов Қазақ өлкелік БКП (б) комитеті қаулысымен «Еңбекші қазақ» газетінің жауапты редакторы болып бекітілді. Көп ұзамай 31 мамырда Бүкілодақтық орталық атқару комитетінің қаулысымен Ресей Федерациясы Халық комиссарлары кеңесі төрағасының орынбасары болып бекітілді. Бұл қызметіне қоса Рысқұлов Түркіб темір жолын салуда үкімет комиссиясының төрағасы болып, оны 6 жылда аяқтау орнына 3 жылда пайдалануға берілуін ұйымдастырды. Маманданған қазақ жұмысшыларын қалыптастыруға, қазақ жастарын Ресей және шет ел оқу орындарында көптеп оқытуға көп көңіл бөлді. Қазақ өлкелік БК(б)П к-тін басқарған Ф.И.Голощекиннің «Қазақстанда кіші Қазан» төңкерісін жасау идеясына ашық қарсышықты. Кеңестік ұжымдастыру саясатының зардаптарын жою, Қазақстандағы ашаршылықтың апатынан халықты құтқару жайында И.В.Сталинге нақты ұсыныстар жасады. Бірақ И.В.Сталин Рысқұловтан гөрі Ф.И.Голощекинге сенім артатындығын танытты. Рысқұлов қолынан келгенше ашаршылық тауқыметіне ұшырағандарға жәрдем көрсетуге талпынды.

1937 жылы 21 мамырда Кисловодскіде демалыста жүрген Рысқұлов «пантүрікшіл», «халық жауы» деген айыппен тұтқынға алынды. Кеңестік қуғын-сүргінге ұшыраған Рысқұлов Мәскеу түрмесінде жүрек ауруынан қайтыс болды. Рысқұловтың әйелі Әзиза да кеңестік қуғын-сүргін құрығына ілігіп, АЛЖИР-де 18 жыл айдауды бастан кешті. Ұлы Ескендір түрмеде қайтыс болды. Рысқұлов есімі КСРО Әскери коллегиясы Жоғырғы Сотының шешімімен 1956 жылы 8 желтоқсанда ақталды. Қазіргі кезде Жамбыл облысының бір ауданына Рысқұлов есімі берілген. Тараз қаласында Рысқұлов есімімен аталатын демалыс паркі бар, онда Рысқұловқа ескерткіш қойылған Қызыл граниттен жасалған Рысқұлов ескерткішінің архитекторы – А.Рыспаев, мүсіншісі – Ю.Баймұқашев. Алматы қаласындағы Басқару академиясына Рысқұлов есімі берілген. Көрнекті қазақ жазушысы, мемлекеттік

қайраткері Шерхан Мұртазаның «Қызыл жебе» (1-2-кітабы), «Жұлдызды көпір», «Қыл көпір», «Тамұқ» атты роман хамсасында Рысқұлов келбеті сомдалған.

Әдебиеттер:

1. Абдрасилова, А. Тәуелсіздік жолындағы Тұрар Рысқұлов тағылымы / А.Абдрасилова // Қазақ тілі мен әдебиеті орыс мектебінде = Казахский язык и литература в русской школе. - 2012. - №11. - Б. 86-93.
2. Даткин, А. Короткий, но яркий путь / А.Даткин // Юридическая газета. - 2015. - №27.
3. Достанбаев, Т. Тұрар Рысқұлов в Аулие-Ата / Т.Достанбаев // История Казахстана: преподавание в школах и ВУЗах. - 2015. - №1. - С. 28-31.
4. Исмаилов, А. Исторические штрихи к портрету Турара Рысқұлова / А.Исмаилов // Мысль. - 2014. - №12. - С. 37-44.
5. Көлбаев, Т. Тұрар Рысқұловтың Сталинге жазған хаты / Т.Көлбаев // Алаш айнасы. - 2012. -№85. - Б. 4.
6. Кошанов, А.К. Турар Рысқұлов - государственная деятельность и экономические воззрения / А.К.Кошанов, О.Сабден, А.Догалов; Ин-т экономики МОН РК. - Астана: Арыс, 2008. - 172 с.
7. Рысқұлов Турар Рысқұлович // Большая советская энциклопедия: [в 30 т.] / под ред. А.М.Прохоров. - 3-е изд. - М.: Советская энциклопедия, 1969.
8. Рысқұлов Турар Рысқұлович (1894-1938): биография // Люди и судьбы: библиогр. словарь востоковедов - жертв полит. террора в совет. период (1917-1991). - 2. - СПб., 2003. - С. 333-334.
9. Рысқұлов Турар Рысқұлович: заместитель председателя Совнаркома РСФСР в 1926-1937 годах, председатель Комитета содействия постройке Туркестано-Сибирской дороги при СНК РСФСР / Н.К.Исингарин // Исингарин Н.К. Известные железнодорожники Казахстана. - Алматы, 2004. - С. 13-18.
10. Рысқұлов, Т.Р. Избранные труды / Т.Р.Рысқұлов. - Алма-Ата: Казахстан, 1984. - 260 с.
11. Рысқұлов, Т. Полное собрание сочинений: докум., статьи, доклады, речи, письма, телеграммы / Т.Рысқұлов; Ин-т истории

- и этнологии им.Ч.Валиханова; Архив Президента РК. - Алматы: Қазығұрт, 2007.
12. Том 2: Революция и коренное население Туркестана. - 368 с.
13. Том 5: - 368 с.
14. Рыскулов, Т.Р. Собрание сочинений в трех томах / Т.Р.Рыскулов; сост.: И.Н.Бухонова, И.А.Горелкина, Т.Б.Митропольская и др.; Ин-т истории и этнологии. - Алматы: Қазақстан, 1997.
15. Т.1. - 1997. - 336 с.
16. Т.2. - 1997. - 384 с.
17. Т.2. - 1998. - 444 с.
18. Сабден, О. Турар Рыскулов. Навечно в памяти народа / О.Сабден // Казахстанская правда. - 2014. - 5 декабря. - С. 24-25.
19. Смағұлова, С.О. 1917-1918 жылдардағы аштық нәубеті және Т.Рысқұлов / С.О.Смағұлова // Отан тарихы. - 2012. - №4. - Б. 60-66.

ЕСІМДЕРДІҢ АЛФАВИТТІК КӨРСЕТКІШІ

«А»

Абай.....	12, 39
Адамбаев Б.....	29
Адамбаев Ж.....	32
Адельбаева Н.....	19
Аймаманов Ш.....	17
Аймауытов Ж.....	19
Айткалиева Д.....	27
Ақынжанов С.....	28
Алимбекерова Т.Е.....	15
Алпамыс батыр.....	39
Аманжолов А.....	24
Андерсен Г.Х.....	43, 44
Антонова Н.....	34
Аралбаев Ж.....	37
Арғынбаев Х.....	29
Асфендияров С.....	30
Ахматова А.....	24, 45

«Ә»

Әбішев Ә.....	40
Әбдіров Н.....	26
Әзірбаев К.....	24

Әлімгереев Ә.....	23
Әлімжанов А.....	40, 41
Әуезов М.....	22, 39

«Б»

Бажов П.....	46
Баймұхамедов Н.....	36
Байрон Д.....	43
Бақбергенов С.....	40, 41
Бақтыгереева А.....	27, 65
Бақтығұлов А.....	15
Балмолда М.....	16
Балуан Шолақ.....	35
Барто А.....	46
Батурин П.....	26
Баянбаев К.....	41
Бегалиева М.....	20
Бельгер Г.....	31
Берсиев Ш.....	36
Бианки В.....	17, 45
Біржан сал Қожағұлұлы.....	35
Бомарше.....	42
Боранбаева Б.....	30
Брандт С.....	42
Бұйрин Е.....	36

Бөкеев С.....	35
Бүркітов О.....	30, 68
Быков В.....	47

«В»

Васильев Б.....	47, 48
Верн Ж.....	44
Волков А.....	46
Вольтер.....	42

«Г»

Гагарин Ю.....	19
Гайдар А.....	16, 46
Гёте И.....	42
Гоголь Н.....	20, 43
Голдинг У.....	47
Гончаров И.....	44
Горький М.....	45
Гофман Э.Т.....	43
Гранин Д.....	46
Грибоедов А.....	43
Гюго В.....	44

«Ғ»

Ғаббасов С.....	17
Ғабдуллин М.....	40

«Д»

Даль Р.....	47
Дамитов Б.....	20
Дербісалин А.....	18
Дефо Д.....	42
Джованьоли Р.....	44
Джубаев С.....	18
Диккенс Ч.....	43
Дөнентаев С.....	23
Достоевский Ф.....	44
Драгунский В.....	47
Дүйсенбиев Ә.....	40
Дулати М.....	35
Дюма А.....	43

«Е»

Емец Д.....	48
Ершов П.....	43
Есімов Б.....	19
Ескожаұлы Т.....	35

Ерубает С.....16, 40

«Ж»

Жабает Ж.....	39
Жақсығұлов С.....	31
Жангелдин Ә.....	24
Жәңгір хан.....	25
Жандосов О.....	18
Жанекешов Б.....	36
Жанкадамов Б.....	33
Жансүгіров І.....	22, 60
Жантөре.....	35
Жарықбаев К.....	31
Жароков Т.....	40
Жұбанов К.....	33
Жуковский В.....	44
Жүнісов С.....	40

«З»

Замятин Е.....	45
Затаевич А.....	21
Заходер Б.....	48

«И»

Исаев О.....	23
Искалиев С.....	37
Исмагулова М.Г.....	23
Исмаилова Г.....	32

«К»

Казакбаева Г.....	17
Калинкин В.....	21
Камкиева Ж.....	26
Капица П.....	25
Карменов Ж.....	21
Кассиль Л.....	46, 47
Кацев В.....	28
Кекілбаев Ә.....	32, 41
Кенжебаев Б.....	29
Киплинг Р.....	45
Котельников В.....	21
Көшенов Г.....	17
Крапивин В.....	48
Крылов И.....	17
Кузьмичева А.....	32
Кунашева З.....	18
Кучина Т.....	31

«Қ»

Қабанбаев М.....	41
Қабығожин О.....	36
Қазыбаев К.....	22
Қайдаров А.....	32
Қайнарбаев А.....	25
Қалдыбаев А.....	29
Қалиев Б.....	16
Қалиев С.....	25
Қамзин Қ.....	31
Қарабалина Б.....	24
Қаратаев Ш.....	36
Қастеев Ә.....	15
Қожанов С.....	28
Қошқарбаев Р.....	30
Қуанғалиев Ж.....	37
Құдайбергенов Ж.....	23
Құлманов Б.....	33
Құрманғалиев Г.....	15, 49
Қыдырниязова Ш.....	22
Қылышев Л.....	20

«Л»

Лермонтов М.....	29, 43
------------------	--------

Линдгрэн А.....	47
Лондон Д.....	45

«М»

Мазимова Р.А.....	22
Майлин Б.....	31, 72
Малабаев Р.....	36
Малтақан би.....	35
Мәмбетова Ә.....	26
Марғұлан А.....	23
Маршак С.....	45
Менделеев Д.....	17
Молдағалиев Ж.....	40
Молдағұлова Ә.....	22, 56
Мольер Ж.Б.....	42
Москалев Г.....	36
Мүсірепов Г.....	39
Мураками Х.....	48
Мұқанов С.....	39
Мұсабаев Т.....	25
Мұстафин Г.....	39
Мұхитов Л.....	31
Мұштанова Д.....	19
Мырзалиев К.....	40

«Н»

Некрасов Н.....	44
Нетқалиев Е.....	36
Никитин А.....	42
Носов Н.....	47
Нұржанов Қ.....	25
Нұрмағамбетов С.....	23
Нұрпейісов Ә.....	30
Нұрпейісов Д.....	37
Нүсіпбеков А.....	32

«О»

Одоевский В.....	43
Ожегов С.....	46
Окуджава Б.....	22
Омаров С.....	40
Омарханова Р.....	31
Оңғарсынова Ф.....	33, 79
Оразалин К.....	40
Осеева В.....	46, 47
Островский А.....	44, 45
Өтеген батыр.....	24

«П»

Павлов И.....	29
Паустовский К.....	46
Пересветов Н.....	30
Петр Великий.....	26
Петрарка Ф.....	42
Погорельский А.....	43
Попов А.....	20
Пушкин А.....	24, 43

«Р»

Раевский Н.....	41
Распутин В.....	48
Рахимова Ж.....	20
Ремарк Э.....	45
Рид Д.....	45
Руссо Ж.Ж.....	42
РЫСҚҰЛОВ Т.....	33, 83

«С»

Сабыр М.....	27
Саин Ж.....	39
Самади З.....	41
Санбаев С.....	40

Санд Ж.....	44
Сәтбаев К.....	21, 28, 53
Сейтов А.....	16
Сейфуллин Л.....	37
Сейфуллин С.....	30, 37, 69
Сент-Экзюпери А.....	46
Серғалиев Н.....	33, 74
Симашко М.....	20
Симонов К.....	47
Скотт В.....	42
Смаханұлы Ш.....	29
Снегин Д.....	39, 40
Соқпақбаев Б.....	30
Стругацкий А. и Б.....	47
Сүлейменов Г.....	28
Сүлейменов О.....	40
Сыздықова Р.....	27

«Т»

Тәжібаев А.....	17
Тараған М.....	35
Твен М.....	44
Терещенко Т.....	18
Тлешев С.....	18
Толкиен Д.....	47

Толстой А.....	37
Торайғыров С.....	39
Трэверс П.....	46
Төлегенова Б.....	32
Тургенев И.....	44
Тынышпаев М.....	23

«У»

Ұлықбек (Мухамед Тараган).....	35
Умарова Г.....	19
Өмірзақова А.....	19, 51
Уразова М.....	37
Үсиев Е.....	31
Утаубаева А.....	26

«Ф»

Фартушина М.....	26
Федин К.....	45
Фолкнер У.....	47
Фраерман Р.....	46
Фурманов Д.....	17

«Х»

Хусаинов А.....	22
Хэмингуэй Э.....	45

«Ч»

Чапаев В.....	28, 38
Чехов А.....	45
Чуковский К.....	45

«Ш»

Шәріпов А.....	40
Шахин А.....	32
Шекспир У.....	42
Шиллер Ф.....	42
Школьник В.....	18
Шолохов А.....	29
Шомбалова Г.....	33
Шуйншалиев А.....	21
Шукшин В.....	26, 47

«Я»

Янссон Т.....	47
---------------	----

МАЗМҰНЫ

Құрастырушыдан.....	3
2024 жыл Қытайда Қазақстан туризмі жылы болып жарияланды...4	
2024 жыл Түрксой деп жарияланды«Махтумкули Фраги жылы»...5	
ШЫҰ 2024 жылды Экология жылы деп жариялады.....6	
2024 жыл ТМД елдерінде Волонтерлік қозғалыс жылы деп жарияланды.....	7
Қазақстан Республикасының мемлекеттік және ұлттық мейрамдары.....	8
Кәсіби мерекелер мен аталып өтілетін күндер.....	8
2024 жылы атап өтілетін және еске алынатын айтулы күндер тізбегі.....	15
Айы мен күні белгісіз тарихи оқиғалар.....	35
Қазақ жазушыларының меретой кітаптары.....	39
Шетелдік ақын-жазушыларының мерейтой кітаптары.....	42
Мерейтойлық күндерге қысқаша өмірбаяндық анықтама.....	46
Танымал опера әншісі, композитор, актер, музыкант Гарифулла Құрманғалиевтің туғанына 115 жыл.....	49
Қазақстанның Халық әртісі Әмина Өмірзақованың туғанына 105 жыл.....	51
Ғылыми Академияның тұңғыш Президенті Қаныш Сәтбаевтың туғанына 125 жыл.....	53
Кеңес Одағының Батыры Әлия Молдағұлованың туғанына 100 жыл.....	56
Ақын, жазушы Ілияс Жансүгіровке 130 жыл.....	60

Қазақ ақыны, ҚР еңбек сіңірген қайраткері Ақуштап	
Бақтыгерееваның туғанына 80 жыл.....	65
Тілші-ғалым Отаралы Бүркітовтың туғанына 70 жыл.....	68
Белгілі қазақ ақыны, мемлекет және қоғам қайраткері Сәкен	
Сейфуллиннің туғанына 130 жыл.....	69
Қазақтың көрнекті жазушысы Бейімбет Майлин туғанына	
130 жыл.....	72
М.Өтемісов ат. БҚУ ректоры, биология ғылымдарының	
кандидаты, профессор, Нұрлан Хабибуллұлы Серғалиевтың	
туғанына 55 жыл.....	74
Қазақ ақыны Фариза Оңғарсынованың туғанына 85 жыл.....	79
Мемлекет қайраткері Тұрар Рысқұловтың туғанына 130 жыл.....	83
Есімдердің алфавиттік көрсеткіші.....	90
Мазмұны.....	103

Көлемі 5,6. Тираж 1 дана. Офсеттік қағ.

Тапсырыс №53. Бағасы келісім бойынша

М.Өтемісов атындағы редакциялық баспа орталығы

Орал қ, Н.Назарбаев даңғылы 162. тел.: 50-94-45